

**Всеукраїнський конкурс студентський наукових робіт
з галузей знань і спеціальностей зі спеціалізації
«Страхування»**

ШИФР «СТРАХОВА БЕЗПЕКА»

КОНКУРСНА НАУКОВА РОБОТА

на тему:

**«АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ
СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ»**

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ.....	5
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СТАНУ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СУЧАСНОГО СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ.....	10
РОЗДІЛ 3 ВИЗНАЧЕННЯ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА СТАН ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ВІТЧИЗНЯНОГО СТРАХОВОГО РИНКУ НА ОСНОВІ КОРЕЛЯЦІЙНО-РЕГРЕСІЙНОГО АНАЛІЗУ.....	22
ВИСНОВКИ.....	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	31
ДОДАТКИ.....	36

ВСТУП

В сучасних трансформаційних процесах розвитку економіки держави, першочерговим завданням постає дотримання економічної безпеки, як головного постулату розвитку країни. Економічну безпеку на рівні держави забезпечують всі сектори економіки. Одним з найважливіших секторів у процесі перерозподілу грошових коштів виступає фінансовий сегмент. В свою чергу на фінансову галузь здійснюють вплив різні сектори економіки, в тому числі і страховий ринок, котрий є вагомим рушієм в процесі перерозподілу валового внутрішнього продукту. Тому задля ефективного функціонування страхового ринку необхідною умовою постає питання фінансової надійності його суб'єктів. Саме тому, необхідність оцінювання фінансової безпеки страхового ринку, є актуальною темою дослідження в умовах кризового стану економіки.

Вивченню теоретичних засад розвитку страхового ринку та підтримки його стійкості висвітлені в роботах зарубіжних та вітчизняних науковців, серед яких: О. І. Барановський, М. М. Єрмошенко, Н. М. Внукова, О. О. Гаманкова, Н. В. Ткаченко, О. М. Деркач, Ю. В. Панков, В. В. Виговська, Л. А. Орланюк-Малицька, Л. І. Рейтман, Р. Фергюсон, В. М. Фурман, О. О. Рубан, С. С. Кучерівська та інші. Незважаючи на підвищення інтересу науковців до проблем фінансової безпеки страхового ринку багато питань залишаються не вирішеними.

Метою даної роботи є розвиток теоретичних засад, методичного забезпечення оцінки рівня фінансової безпеки страхового ринку та виявлення основних дестабілізуючих факторів впливу на фінансову безпеку страхового ринку України.

Поставлена мета зумовила необхідність вирішення наступних завдань:

- дослідити теоретичні аспекти фінансової безпеки страхового ринку України;

- проаналізувати стан фінансової безпеки сучасного страхового ринку України;

- за допомогою кореляційно-регресійної моделі виявити дестабілізуючі фактори впливу на фінансову безпеку страхового ринку України.

Об'єктом дослідження є процес і закономірності розвитку страхового ринку України в контексті забезпечення його фінансової безпеки.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні засади оцінки й забезпечення фінансової безпеки страхового ринку України.

Для досягнення мети, яка залежить від конкретних цілей та завдань дослідження застосовувалися такі методи наукових досліджень: при дослідженні, удосконаленні та обґрунтуванні категоріального апарату фінансової безпеки страхового ринку – абстрактно-логічний та системно-структурний аналіз; при оцінці сучасного стану розвитку страхового ринку України – розрахунково-аналітичний метод, метод аналогії та порівняльного аналізу; методи наукової абстракції, системного підходу, групування, статистичні методи – для побудови інформаційного забезпечення оцінки ризиків функціонування страхових компаній; при розробці кореляційно-регресійної моделі – економіко-математичне моделювання.

Інформаційною та фактологічною базою дослідження стали нормативні акти, що визначають засади розвитку страхового ринку України; звітно-аналітичні дані Національного банку України, Державної служби статистики України, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, результати наукових досліджень щодо страхування, рейтинг страхових компаній згідно журналу «Insurance TOP», а також дані електронних ресурсів мережі Інтернет.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

В сучасних умовах економічної ситуації країни досить чітко прослідковується неналежний стан економічної безпеки держави, у зв'язку з чим присутні численні відхилення макроекономічних показників країни. Тому держава ставить перед собою різні вектори напрямку економічних процесів та явищ, котрі напрямку забезпечують економічну захищеність країни. Серед соціально-економічних напрямів економічної безпеки, виділяють наступні [17, 24]: виробнича; демографічна; енергетична; зовнішньоекономічна; продовольча; соціальна; інвестиційно-інноваційна; фінансова.

Досить важливу роль у загальній системі економічної безпеки відіграє саме фінансова складова. Фінансова безпека країни є одним з головних завдань діяльності державних органів. Під фінансовою безпекою розуміють захищеність інтересів країни у фінансовій сфері, або ж стан бюджетно-податкової та грошово-кредитної систем, котрий гарантує спроможність держави формувати, зберігати від надмірного знецінення, а також раціонально використовувати фінансові ресурси країни задля забезпечення її соціально-економічного розвитку [15].

Однією з невід'ємних складових забезпечення фінансової безпеки держави є фінансова безпека небанківського сектору, яка включає в себе безпеку страхового ринку. Відповідно до Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України 2013-го року, на рисунку 1.1 зобразимо місце фінансової безпеки страхового ринку у забезпеченні національної фінансової безпеки.

Згідно думки Барановського О. І. категорія «фінансова безпека страхового ринку» означає складову фінансової безпеки, котра відображає такий рівень розвитку страхового ринку, що дає змогу задовольнити потреби населення у страхових послугах [5]. Аналізуючи різні підходи до трактування

дефініції «фінансова безпека страхового ринку», нами було визначено, що більшість науковців розглядають фінансову безпеку в аспекті такого стану страхового ринку, в якому ринок може задовольнити потреби суспільства та забезпечити захист від зовнішніх та внутрішніх загроз. Підходи до визначення даної дефініції та власне визначення наведено у Додатку А.

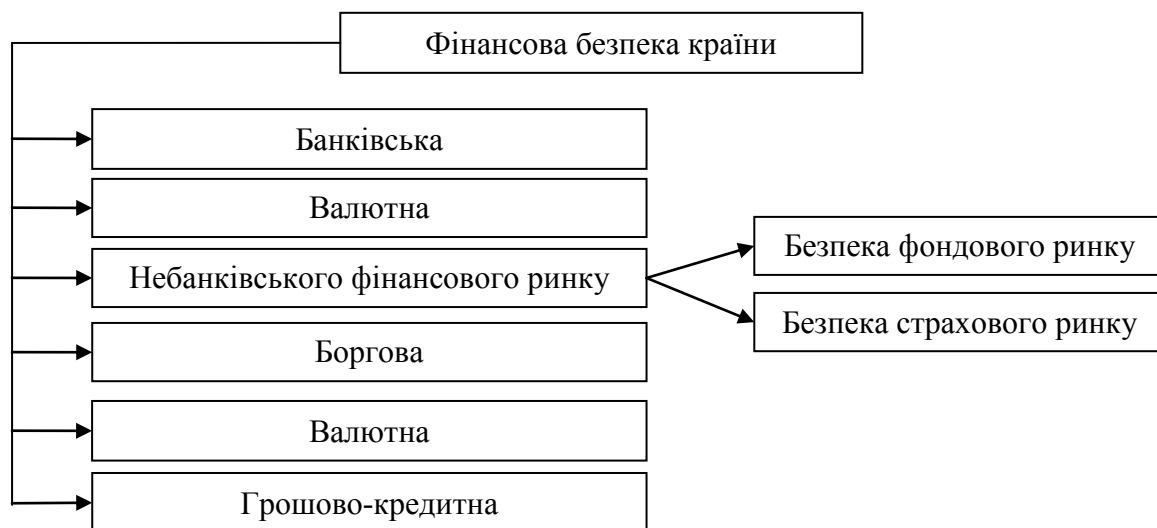

Рисунок 1.1 – Місце безпеки страхового ринку у фінансовій безпеці країни

Враховуючи вагомість додержання безпеки страхового ринку, треба розуміти, що страховий ринок та всі процеси, що мають місце на ньому формують головні учасники страхового ринку – страхові компанії. Дослідження сутності категорії «фінансова безпека страхових компаній» та чинники впливу на фінансову безпеку страховиків представлено у Додатку Б.

Нами було виявлено низку загроз, котрі можуть впливати на безпеку страхового сектору, до них належать: внутрішні та зовнішні. Внутрішні загрози виникають через неефективну фінансово-економічну політику суб'єктів страхового ринку; помилки, халатність, зловживання структурних підрозділів та окремих спеціалістів; відсутність контролю за збереженням фінансової інформації; похибки в управлінні фінансами.

Головними причинами появи зовнішніх загроз для сучасного страхового ринку є: швидкий розвиток глобалізаційних та інтеграційних процесів, інтернаціоналізація світового ринку страхових послуг; підвищений рівень

мобільності, взаємозалежності та взаємозв'язку фінансового і страхового ринків, побудований на сучасних технологіях; динамізм і різноманіття існуючих фінансових інструментів; неможливість фінансових інститутів та наглядових органів здійснювати контроль кризових явищ в повному обсязі; шахрайство на страховому ринку; висока залежність від зовнішнього перестраховування; недосконалість вітчизняного законодавства у страховій галузі; збереження тенденцій повільного виходу із економічної (фінансової), політичної кризи [10].

Зацікавленість держави в розвитку страхування і забезпечення фінансової безпеки страхового ринку зумовлюється наступними чинниками [11]:

- 1) враховуючи світовий досвід можна констатувати факт значущості страхового ринку як одного з головних джерел довгострокового інвестування коштів в економіку;
- 2) постійний розвиток страхового ринку призводить до збільшення джерел фінансування бюджету через обсяги акумульованих коштів страховиками;
- 3) використання страхової галузі повинне використовуватися як ефективний інструмент пенсійної реформи;
- 4) неефективне функціонування цього сегменту економіки призводить до проблем в інших галузях економічної безпеки держави в цілому;
- 5) застосовуючи систему страхування зменшується навантаження на державний бюджет, а саме в частині відшкодування непередбачуваних збитків.

Науковці також виокремлюють сукупність принципів забезпечення фінансової безпеки страхового ринку, до яких належать методичні принципи (системності, єдності, конгитивності, синергії, достовірності, поліморфізму, правової обґрунтованості) та організаційні принципи (фінансового моніторингу, комплексного моделювання та комплексного управління) [8].

Принцип системності досліджує страховий ринок як частину системи вищого рівня, тобто фінансового ринку або економіки країни. Сутність єдності полягає у забезпеченні безпеки страхового ринку шляхом поєднання правової

бази, її складових та інтересів суб'єктів. Обґрунтування когнітивності здійснюється шляхом побудови моделей, заснованих на кількісних і якісних показниках, що сприяє проведенню аналізу в умовах невизначеності включаючи різні фактори. Умовою синергії є врахування можливих синергетичних ефектів при здійсненні прогнозу останніх результатів реалізації стратегії забезпечення страхового ринку.

Достовірність залежить від кількості інформації та її точності. Принцип поліморфізму включає застосування різних методів для вирішення одного завдання. Фінансовий моніторинг включає аналіз фінансового стану страхового ринку та його безпеки для прийняття подальших рішень. Принцип комплексного моделювання зазначає комбінування моделей для оцінки та подальшого прогнозування безпеки страхового ринку. Умовою комплексного управління безпеки страхового ринку є управління в довгостроковому, короткостроковому та оперативному періоді за допомогою використання методів стратегічного, інвестиційного та антикризового управління.

Нагальною проблемою в сучасній ринковій економіці є оцінювання фінансової безпеки страхового ринку, адже як ми вже зазначали раніше, страхова система має досить суттєвий вплив на процеси здійснювані в економіці нашої держави. Якщо звернутися до законодавчого підґрунтя, то оцінка фінансової безпеки страхового ринку здійснюється згідно методики розрахунку рівня економічної безпеки України. На разі існують дві методики:

- Методика розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економіки України 02.03.2007 №60 [23];
- Методика розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 року №1277 [24].

Методика 2013 року базується на якісному дослідженні індикаторів, що характеризують стан економічної безпеки держави, здійснюють виявлення ризиків і загроз для можливості провести інтегральну оцінку рівня економічної безпеки України та її регіонів за допомогою розрахунку інтегрального індексу

безпеки у сфері економіки, що пропонується визначати із використанням середньозважених субіндексів [23].

Для відображення більш вагомих показників, котрі мають вагомий вплив на національну систему страхування, ми використовували обидва методичні підходи до оцінки рівня безпеки (Додаток В).

Доволі ефективним, на наш погляд, до недавніх часів, був законодавчий елемент, такий як тести раннього попередження [26], котрі були спрямовані на передбачення кризового стану страховиків та завчасне нормалізування їх показників, задля запобігання неплатоспроможності страхових компаній. Відмова від використання тестів раннього попередження пов'язана з поступовим впровадженням Директиви Solvency II (2009/138/ЄС) [27]. Нововведенням в зазначеній Директиві є розрахунок показника необхідного платоспроможного капіталу (SCR) [9]. Структура стандартної формули розрахунку необхідного платоспроможного капіталу наведено в Додатку Г.

Підсумовуючи, можна сказати, що істотну роль в системі економічної безпеки займає фінансовий ринок, який в свою чергу включає страховий ринок. Фінансова безпека страхового ринку в сучасному суспільстві є актуальною темою для розгляду різних авторів. Сьогодні існує достатньо визначень даної дефініції і кожен автор намагається виокремити її суттєві особливості. Більшість авторів виокремлюють два види загроз, які впливають на фінансову безпеку страхового ринку, це зовнішні та внутрішні чинники. В свою чергу виділяють і ряд факторів, які забезпечують нейтралізацію даних загроз та принципів, які забезпечують безпеку страхового ринку.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СТАНУ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СУЧАСНОГО СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Страхування, як частина національної економіки, що суттєво впливає на соціально-економічну стабільність суспільства, відноситься до кола проблем, які пов'язані з питаннями фінансової безпеки країни. Галузь страхування має досить специфічний характер на фінансовому ринку.

Розпочнемо аналіз з порівняння потужності вітчизняних страхових компаній і інших фінансових посередників (рис. 2.1). Традиційно найбільший обсяг активів мають банки, станом на кінець 2017 року обсяг активів банківської системи склав майже 1334 млрд. грн., що в майже 19 разів перевищує обсяг активів фінансових компаній – найбільшого небанківського посередника фінансового ринку у 2015-2017 роках.

Страхові компанії за обсягом сформованих активів серед інших посередників ринку фінансових послуг до 2015 року були на першому місці, проте вже за підсумками 2015- 2017 років відбулося суттєве зменшення активів страховиків і вони опинилися на другому місці.

Спираючись на дані Нацкомфінпослуг, дослідимо більш детально місце страхових компаній на ринку небанківських фінансових послуг за 2015-2017 р.р. (Додаток Г). Аналізуючи таблицю Г.1, видно що при зменшенні кількості страхових компаній та їх загальних активів відповідно на 18,6 % та 5,51 % показники діяльності страхових компаній стабільно зростають, – так валові страхові премії мали зростання у 2017 році на 46,1 % у порівнянні з 2015 роком, страхові резерви та валові страхові виплати відповідно збільшились на 24,4 % та 30,1 %. Дана ситуація загалом свідчить про оздоровлення ринку за рахунок ліквідації малоефективних компаній.

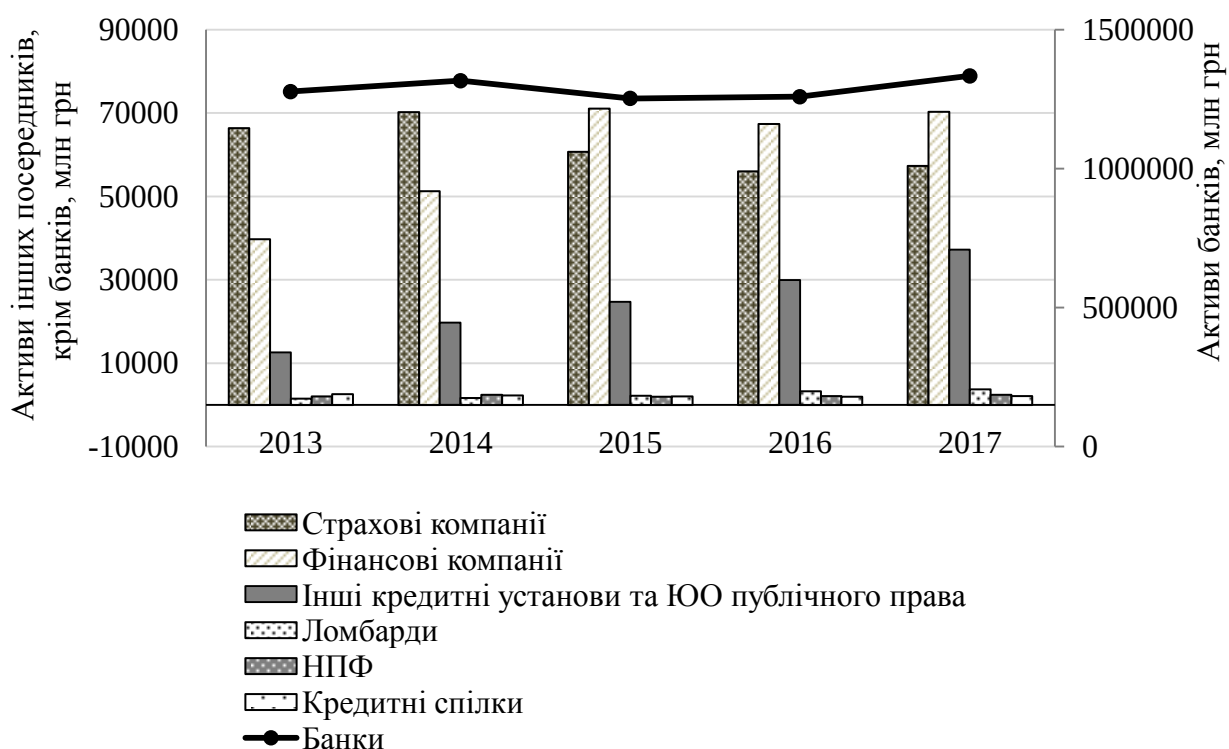

Рисунок 2.1 – Активи фінансових посередників ринку фінансових послуг України у 2013-2017 рр., млн. грн.

Але в сучасних реаліях страхова галузь має досить великий спектр невирішених питань, котрі мають вагомий вплив на її діяльність в цілому. І при цьому найбільшою сучасною проблемою у страховій галузі є забезпечення достатнього рівня фінансової безпеки.

Страховий ринок є досить чутливим до дестабілізуючих факторів, котрі мають місце в ринкових відносинах. Ці фактори мають прояв як в середині самих страхових компаній, так і ззовні, тобто мається на увазі, вплив макроекономічних чинників на розвиток даної галузі. Тому, якщо на разі, сучасний стан розвитку економічних процесів національної економіки, не демонструє позитивної тенденції до покращення, страхові організації повинні самостійно прикладати зусилля для забезпечення захищеності страхового ринку.

Виходячи з цього, перейдемо до найбільших впливових аспектів діяльності страховиків, котрі гарантують достатній рівень фінансової безпеки страхового ринку в цілому, до них включають: стан капіталізації страхового

ринку; аналіз страхової діяльності страхових компаній; оцінка показників страхової діяльності, рівень концентрації та монополізації страхового ринку, динаміка показників фінансової безпеки страхового ринку України.

Стан капіталізації вітчизняного страхового ринку прослідковується перш за все через абсолютні показники загальних обсягів сплачених статутних фондів та сформованих страхових резервів страховиків України (Додаток Д). В таблиці 2.1 наведемо динаміку темпів приросту показників капіталізації вітчизняного страхового ринку.

Таблиця 2.1 – Динаміка темпів приросту показників капіталізації ринку за період з 2013 по 2017 рр. [28]

Показник	Темп приросту, %			
	2014/2013	2015/2014	2016/2015	2017/2016
Власний капітал	4,04	-16,75	-17,82	-4,61
Обсяг сплачених статутних капіталів	-0,73	-4,27	-12,53	1,34
Статутний капітал в середньому на одну страхову компанію	5,88	1,26	1,75	6,86
Сформовані страхові резерви	9,64	16,10	13,93	9,21
Активи	5,83	-13,57	-7,66	2,33
Гарантійний фонд	-0,08	0,29	0,09	-0,18

Враховуючи дані табл. 2.1 можемо сказати, що темпи приросту показників капіталізації ринку страхових послуг мають тенденцію до коливань. Показник обсягу сплачених статутних капіталів показує зниження протягом 2013-2016 рр., але в 2017 році зріз в порівнянні з 2016 роком. Що ж стосується страхових резервів, то вони навпаки демонстрували тенденцію до збільшення до кінця 2016 року, а на період 2017 року зменшилися. Гарантійний фонд, котрий дозволяє знизити ризики пов'язані з випадками неможливості виконання своєчасно і в повному обсязі своїх зобов'язань перед клієнтами [25], протягом 2013-2016 років вітчизняні страховики намагалися збільшувати, але у 2017 році нажаль відбулося зменшення. Такі зміни в переважній більшості відбулися у зв'язку зі зменшення власного капіталу страховиків, котрий і формує фонд.

Проте, середній обсяг статутного капіталу на одну страхову компанію демонструє тенденцію до зростання, що характеризує наявність прискорених темпів капіталізації страхових організацій. Такі явища є досить важливими, враховуючи потребу у підвищенні конкурентоспроможності страховиків, беручи до уваги досить складну економічну ситуацію нашої держави, котра призупиняє приток іноземних інвестицій в розвиток страхової сфери.

Наразі в Україні законодавчо встановлений мінімальний розмір статутного фонду страхової організації, котра займається видами страхування іншими, ніж страхування життя, дорівнює сумі, еквівалентній 1 млн. євро, а компанії котра займається страхуванням життя – 10 млн. євро [4].

Якщо ж звернутися до передового європейського досвіду страхування, то відповідно до Директиви ЄС, Solvency II, розмір статутного капіталу страховиків, повинен відповідати наступним вимогам [27, 34]:

- для страхових компаній «non-Life» бути не меншим ніж 2,2 млн. євро;
- для страхових компаній «Life» бути не меншим ніж 3,2 млн. євро.

Тому враховуючи намагання України відповідати нормам та правилам ведення економічної діяльності ЄС, ми вважаємо необхідним аспектом вітчизняним страховикам саме нарощувати свій статутний капітал, задля підтримання своєї діяльності на ринку в оптимальному стані.

Наступним вагомим важелем впливу на фінансову безпеку страхової галузі є аналіз страхової діяльності вітчизняних страховиків. У таблиці 2.2 наведемо динаміку головних показників страхової діяльності вітчизняного ринку за аналізований період.

Всі показники страхової діяльності мають тенденцію до зростання, що є позитивною тенденцією, проте, треба зазначити про низький рівень страхових виплат, хоча в останні роки він має тенденцію на збільшення. Зростання страхових резервів має двоїсте значення, а саме: по-перше, зростання говорить про розвиток страхової організації та збільшення її фінансових можливостей; по-друге, зростання резервів свідчить про збільшення фінансових зобов'язань компанії перед клієнтами з приводу укладених договорів.

Таблиця 2.2 – Динаміка показників страхової діяльності страхового ринку України, за період з 2013 по 2017 рр. [28, 33]

Показник	Рік				
	2013	2014	2015	2016	2017
Величина сформованих страхових резервів, млн.грн.	14435,7	15828,0	18376,3	20936,7	22864,4
Загальний обсяг валових страхових премій, млн. грн.	28661,9	26767,3	29736,0	35170,3	43431,8
Загальний обсяг валових страхових виплат, млн. грн.	4651,8	5065,4	8100,5	8839,5	10536,8
Рівень страхових виплат, %	16,23	18,92	27,23	25,13	24,26
Співвідношення страхових резервів і валових страхових премій	0,50	0,59	0,62	0,6	0,53

Загальний обсяг валових страхових премій зростає на протязі 2013-2017 рр., але у 2014 році знизився в порівнянні з 2013 роком, що є причиною військових дій в Україні. Показники рівня страхових виплат та співвідношення страхових резервів і валових страхових премій мають невеликі коливання у 2016-2017 рр.

Аналізуючи стан страхового ринку важливим фактором виступає оцінка його галузевої структури, а саме обсяг страхових премій та виплат з окремих видів страхування, а також співвідношення обов'язкових і добровільних видів страхування рис. 2.2.

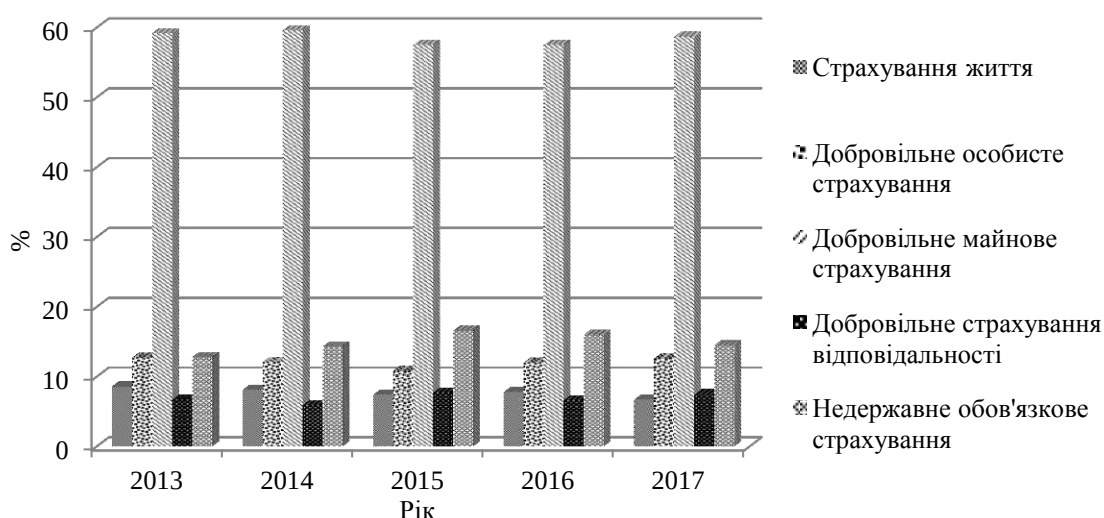

Рисунок 2.2 – Динаміка структури валових страхових премій за період з 2013 по 2017 рр.

Як бачимо з наведеного рисунку (рис. 2.2), найбільшу частку валових страхових премій протягом останніх п'яти років має добровільне майнове страхування. Цей вид страхування постійно займає лідируючі позиції на ринку страхових послуг (56–60% від загальної суми валових страхових премій). В цілому ринок розвивається за рахунок ризикового страхування, на страхування життя у 2017 році припадає тільки 6,7 % в той час коли згідно до методики розрахунку рівня економічної безпеки України, частка страхування життя в загальному обсязі страхових премій повинна становити не менше 30%. Також можемо стверджувати, що, не зважаючи на велику кількість обов'язкових видів страхування, зазначених в Законі України «Про страхування», ринок розвивається переважно за рахунок добровільного страхування.

Динаміку структури валових страхових виплат за 2013-2017 роки, наведено на рис. 2.3.

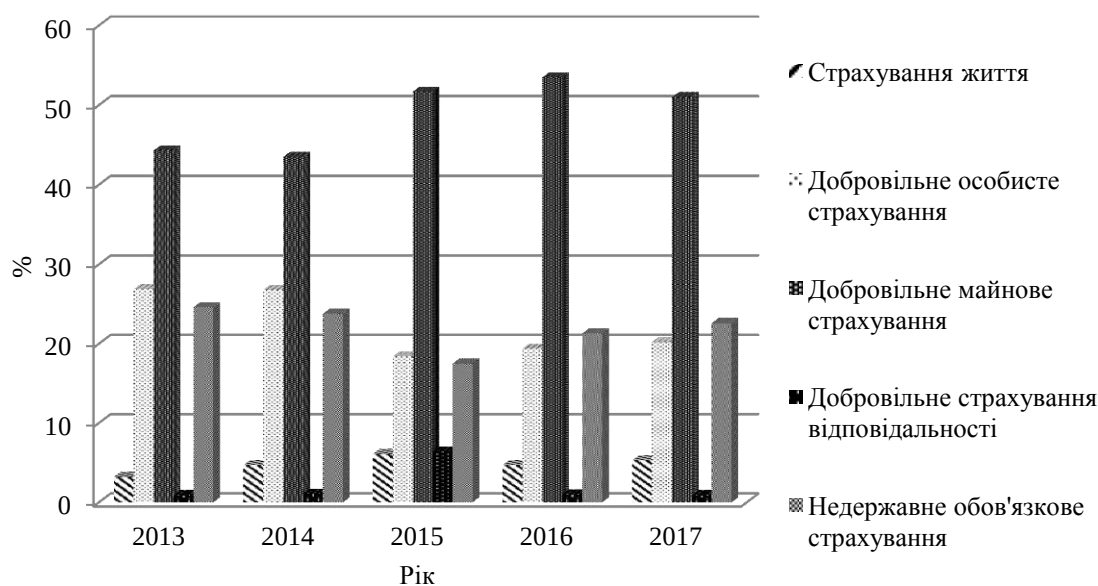

Рисунок 2.3 – Динаміка структури валових страхових виплат за період з 2013 по 2017 рр.

Аналізуючи рисунок 2.3, можемо зробити висновок, що лідером по виплатах є галузь добровільного майнового страхування. В даному сегменті страхування виплачується клієнтам страхових компаній 43-54% від всіх

валових виплат. Також значими сегментами за страховими виплатами є недержавне обов'язкове страхування та добровільне особисте страхування.

Одним із головних завдань забезпечення фінансової безпеки страхового ринку України є розвиток такого його сегменту як ринок перестрахування. Процес перестрахування забезпечує додаткову гарантію фінансової безпеки страхових компаній. Показники ринку перестрахування наведено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Динаміка показників перестрахування вітчизняного страхового ринку за період з 2013 по 2017 рр.

Показник	Рік				
	2013	2014	2015	2016	2017
Сплачено на перестрахування, млн. грн.	8744,8	9704,2	9911,3	12668,7	18333,6
Частка резидентів у вихідному перестрахуванні	81,3	84,2	74,5	68,7	81,5
Частка нерезидентів у вихідному перестрахуванні	18,7	15,8	25,5	31,3	18,5

З приводу саме обсягів перестрахування в цілому, можемо констатувати наявне зростання даного показника у часі, і в основному за рахунок резидентів. В умовах глобалізації виникає питання щодо динаміки перестрахування у нерезидентів, його доцільності, переваг та небезпек для страхового ринку України. Для нашої країни питання перестрахування ризиків у нерезидентів є особливо актуальним через достатньо невеликий внутрішній страховий ринок. Перестрахування ризиків за межами країни здійснює вплив валюти у вигляді перестраховувальних премій за кордон, а також недостатнє здійснення контролю за діяльністю перестраховиків-нерезидентів з боку державних наглядових органів України. Враховуючи значення перестрахування у нерезидентів для України необхідно розглянути докладніше його структуру (рис. 2.4).

Отже, можемо узагальнити, що вітчизняні страхові організації в більшій мірі перестраховують свої ризики в країнах Європейського Союзу. Найбільша частка страхових платежів, а саме 16,9% та 15,5% належить відповідно Швейцарії та Великобританії. Системними іноземними перестраховими компаніями, котрі ведуть свою діяльність на теренах України є Swiss Re,

Muenich Re, Hannover Re, котрі, на відміну від вітчизняних, не ухиляються від відшкодування збитків [1].

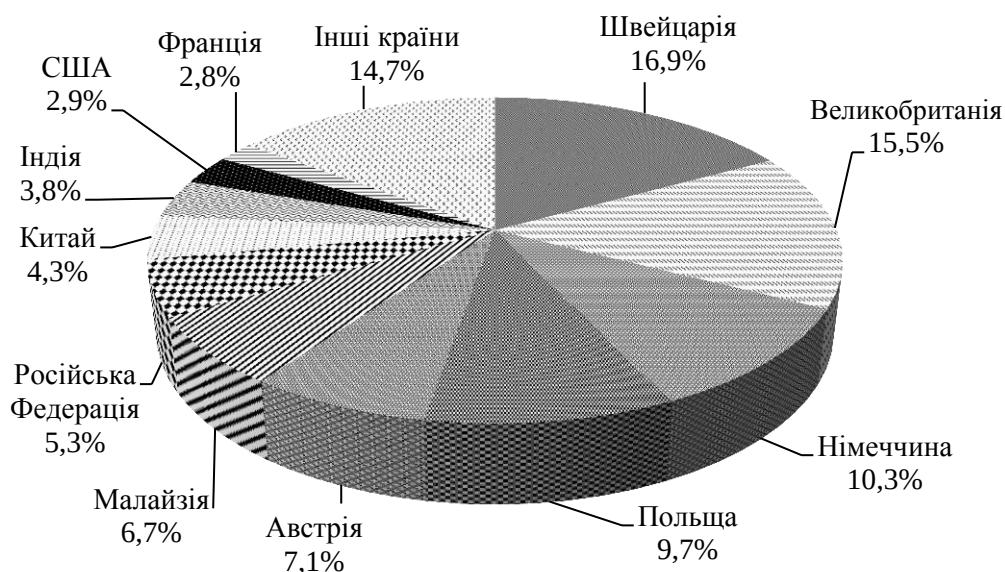

Рисунок 2.4 – Частка страхових платежів, яка належить перестраховику-нерезиденту, станом на кінець 2017 року, %

У процесі аналізу стану та розвитку страхового ринку важливе місце відводиться оцінюванню рівня конкуренції на ринку та концентрації страхової системи. Але, беручи до уваги той факт, що вітчизняний страховий ринок наразі представлений в більшій мірі, саме ризиковим страхуванням, ми проведемо більш детальний розгляд концентрації та рівня конкуренції страхового ринку в сегменті «non-Life» страхування (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Концентрація ринку ризикового страхування за період з 2013 по 2017 рр., % [28]

Перші (Тор)	СК «non-Life»				
	2013	2014	2015	2016	2017
Кількість компаній, од.	345	325	312	271	271
Тор 3	13,5	15,6	14,7	18,9	21,3
Тор 10	30,7	35,0	36,3	44,6	43,8
Тор 20	50,3	53,8	60,3	62,7	62,9
Тор 50	77,5	78,8	85,0	85,9	88,0
Тор 100	92,1	93,4	96,1	96,9	97,6
Тор 200	99,2	99,5	99,9	99,9	99,5
Загалом по ринку	100	100	100	100	100

Отже, можемо зробити висновок, що незважаючи на велику кількість компаній, котрі займаються ризиковим страхуванням, фактично на страховому ринку, протягом 2013-2017 рр., основну частку валових страхових премій, в середньому 99,6% – акумулюють 200 страховиків «non-Life» (в середньому 65,6% всіх СК «non-Life»).

Варто додати, що по ринку ризикових видів страхування Індекс Герфіндаля – Гіршмана (ННІ) у 2017 р. становив 305,27 (у 2016 році – 280,74). В цілому по ринку страхових послуг даний індекс склав 272,07 (у 2016 році – 245,09) [28].

Рейтинг страховиків України по основним показникам представлено у додатку Е (табл. Е.1). На рис. 2.5 вказана конкурентна позиція страховиків України з ризикового страхування, які формують TOP-10.

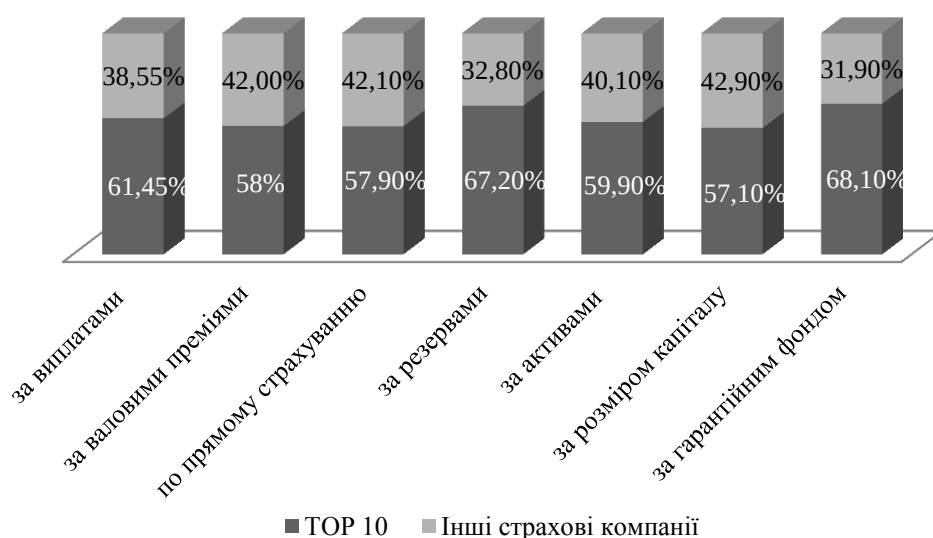

Рисунок 2.5 – Конкурентна позиція страховиків з ризикового страхування за основними показниками (перше півріччя 2018 р.), %

Можемо зробити висновок, що відповідно до рейтингу страховиків, перші 10 страхових компаній в досить великій мірі забезпечують розвиток ринку за основними показниками своєї діяльності, а саме в межах 57-68 % від загального ринку. Така ситуація, на наш погляд не є позитивною тенденцією, адже при виході з ринку системних компаній або порушенні їх фінансової стійкості

збільшується ризик фінансової рівноваги, що може спричинити прямі загрози фінансовій безпеці страхового ринку.

Забезпечення достатнього рівня фінансової безпеки є одним з найважливіших у діяльності страховиків. У табл. 2.5 наведемо вхідні дані для розрахунку індикаторів фінансової безпеки страховиків.

Таблиця 2.5 – Динаміка основних показників діяльності страхового сектору України за період з 2013 по 2017 рр.

Показник	Рік				
	2013	2014	2015	2016	2017
Страхові премії, усього тис.грн., в т. ч.:	28661,9	26767,3	29736,0	35170,3	43431,8
- від реалізації послуг з видів страхування, інших, ніж страхування життя	26185,2	24607,5	27549,4	32414,2	40518,1
- від реалізації послуг із страхування життя	2476,7	2159,8	2186,6	2756,1	2913,7
ВВП, млн. грн.	1465198	1586915	1988544	2385367	2983882
Чисельність населення, тис. осіб	45553,0	45426,2	42929,3	42760,5	42584,5
Курс дол. США	8,2411	16,285	24,4247	27,0771	27,3104
Частка довгострокового страхування, тис.грн.	2476,7	2159,8	2186,6	2756,1	2913,7
Страхові виплати, тис.грн.	4651,8	5065,4	8100,5	8839,5	10536,8
Частка премій, що належать перестраховикам-нерезидентам, тис.грн.усього, в т. ч.:	1634,4	1530,5	2530,2	3962,3	3396,2
- від реалізації послуг з видів страхування, інших, ніж страхування життя	1597,1	1482,3	2471,6	3887,2	3294,3
- від реалізації послуг із страхування життя	37,4	48,3	58,6	75,2	101,9

Аналізуючи дані табл. 2.5 можемо зробити висновок щодо зростання показників страхового сектору, що демонструє розвиток даного ринку протягом останніх п'яти років. Негативною є ситуація з демографічним станом нашої країни, що в більшій мірі пов'язано з міграцією нашого працездатного населення в інші країни. Зростання курсу дол. США також є негативною тенденцією, тому що в зв'язку з постійним підвищенням курсу, зменшується купівельний попит населення, чому слідує зменшення виробництва всіх сфер

економіки, включаючи страхову галузь. В таблиці 2.6 нами наведено динаміку індикаторів фінансової безпеки страховиків України.

Таблиця 2.6 – Динаміка індикаторів фінансової безпеки страхового сектору України за період з 2013 по 2017 рр.

Показник	Рік					Оптимальне значення
	2013	2014	2015	2016	2017	
Показник проникнення страхування, %	1,95	1,68	1,50	1,47	1,45	8-12*
Показник «щільності страхування», дол. США	76,35	36,19	28,36	30,38	37,52	не менше 140
Частка довгострокового страхування в загальному обсязі зібраних страхових премій, %	8,64	8,07	7,35	7,84	6,71	не менше 30
Рівень страхових виплат, %	16,23	18,92	27,23	25,13	24,26	не менше 30
Частка премій, що належать перестраховикам-нерезидентам, %	5,70	5,72	8,51	11,27	7,81	не більше 25

*у методичних рекомендаціях 2013 р. цей показник має оптимальне значення 1-8

Для унаочнення наведених даних нами було наведено рисунки, на котрих зображено динаміку визначених показників (Додаток Є).

Головним макроекономічним індикатором розвитку страхового ринку є показник проникнення страхування (співвідношення валових страхових премій до ВВП), який з 2013 по 2017 рр. має тенденцію до зниження з 1,95 до 1,45 %. Це свідчить про те, що страхування не має змоги впливати на розвиток економіки та соціально-економічний розвиток. Даний показник значно нижчий ніж у розвинутих країнах, де він має значення від 3 до 10%.

Важливим показником ринку страхування є щільність страхування, який характеризує розмір страхових премій на душу населення та рівень споживання страхових послуг. Протягом 2013-2017 рр. індикатор коливається, що характерно зменшенням до 2015 року і поступовим збільшенням з 2016 року. В Україні розмір страхових премій у розрахунку на душу населення є значно нижче від встановленої норми. Тому виходячи з цього можемо говорити про недостатній розвиток страхової галузі нашої країни та низький рівень споживання страхових послуг в Україні.

Частка довгострокового страхування в загальному обсязі зібраних страхових премій протягом досліджуваного періоду не відповідала оптимальному значенню та мала тенденцію до невеликих коливань. Основний напрямок даного показника спрямований на зниження. Це свідчить про диспропорцію розвитку страхового ринку України. Перевага надається розвитку ризикового страхування, оскільки страхування життя займає в середньому лише 8-7 % в загальному обсязі страхових премій за весь досліджуваний період. Дана ситуація є наслідком низького соціального рівня розвитку, недовіри населення до страхових компаній.

Показник рівня страхових виплат не відповідав оптимальному значенню протягом п'яти досліджуваних років, лише тільки у 2015 році він наблизився до бажаного результату, але для виконання нормативу було недостатньо 2,77%. Негативною тенденцією також є зниження цього показника протягом 2015-2017 років.

Спостерігаючи за показником частки премій, що належать перестраховикам-нерезидентам можна зробити висновок, що в цілому індикатор відповідає оптимальному значенню (не більше 25%). Проте для українських страхових компаній це не завжди на краще, адже перестраховування в нерезидентів гарантує не лише страховикові, але й страхувальникові, у тому числі державі, виплату за великими збитками і стабільність їх фінансового положення. Аналогічної гарантії вітчизняні перестрахові компанії на сьогодні забезпечити не можуть.

Отже, страхові компанії останні роки займають друге місце серед посередників фінансового ринку, що свідчить про зменшення їх активів. Обсяг страхових премій та виплат з кожним роком збільшується, що свідчить про поступове зростання населення до страхування, але й про збільшення ризиків виникнення страхових випадків. Більшість показників мають тенденцію до коливань, деякі з них не відповідають нормативним значенням. Це свідчить про низький рівень фінансової безпеки страхового ринку і першочергову необхідність його збільшення.

РОЗДІЛ 3

ВИЗНАЧЕННЯ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА СТАН ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ
ВІТЧИЗНЯНОГО СТРАХОВОГО РИНКУ НА ОСНОВІ КОРЕЛЯЦІЙНО-
РЕГРЕСІЙНОГО АНАЛІЗУ

Одним з головних етапів у процесі дослідження фінансової безпеки страхового ринку є аналіз та усунення факторів, які викликають фінансову небезпеку. При розгляді можливостей витіснення дестабілізуючих факторів фінансової безпеки страхового ринку, нами було взято до уваги кореляційно-регресійний аналіз, котрий має на меті встановлення причинних залежностей між різного роду явищами та процесами. Тому, було прийнято рішення спробувати використати економіко-математичне моделювання для визначення основних факторів впливу на розвиток страхового ринку країни [29].

У ході роботи нами була побудована багатофакторна економіко-математична модель. Для побудови такої моделі, досить важливим кроком є обрання показників, які досить точно характеризують фінансову безпеку страхового сектору економіки. Враховуючи факт забезпечення саме страховими організаціями розвитку ринку страхування, треба обирати фактори забезпечення фінансової стійкості головних суб'єктів ринку, тобто страховиків.

Аспектів котрі демонструють рівень захищеності страховика існує досить велике різноманіття. Але, головним із них, на нашу думку є фактор отримання прибутку від проведеної діяльності. Також варто зауважити, що прибуток являється сукупним по ринку страхових послуг.

Початковим етапом у моделюванні є обрання залежної та факторної ознаки. Таким чином, у нашому дослідженні залежною змінною (Y) виступає прибуток страховиків України. При обранні факторів впливу (X_n) на визначену змінну, нами були обрані екзогенні та ендогенні фактори. До ендогенних факторів в проведенні розрахунків ми віднесли: власний капітал страховиків; загальний розмір активів страховиків; страхові резерви страхових компаній; частка валових страхових премій у ВВП; рівень чистих виплат.

До екзогенних факторів ми включили наступні показники: облікова ставка НБУ; валютний курс гривні до долара; рівень рентабельності підприємств; прямі іноземні інвестиції.

Період дослідження складає 17 років і охоплює період з 2001 по 2017 рр. Для проведення розрахунків та розробку моделі нами було обрано програму Statistica [7, 3]. В Додатку Ж (рис. Ж.1), нами наведена повна схема структури кореляційно-регресійної моделі. В повній мірі відображення всіх послідовних дій, виконуваних нами в програмі Statistica, наведено в Додатку Ж (рис. Ж.2 – Ж.10). В табл. 3.1 наведено масив вхідних статистичних даних, котрий був нами використаний під час побудови регресійної моделі.

В процесі роботи, нами була здійснена перевірка гіпотези про нормальність розподілу вихідної вибірки даних, задля того, щоб наші отримані в подальшому розрахунки мали достовірність [6]. Вказана перевірка була здійснена за допомогою критерію середнього абсолютного відхилення.

Також одним з головних етапів побудови регресійної моделі є перевірка значень факторів на наявність суттєвих погрешностей. Тому ми провели перевірку нашої моделі на мультиколінеарність. Взагалі даний показник показує наявність лінійної залежності, або ж сильної кореляції, між двома чи більше пояснювальними змінними [16]. Іншими словами, присутність мультиколінеарності не дає змогу повноцінно оцінити вплив кожного фактору на результуючу ознаку, в нашому випадку прибуток страхових організацій.

В моделі було виявлено мультиколінеарність, наявність якої в подальших розрахунках, суттєво б погіршила результати дослідження. Тому шляхом поступового виключення факторних ознак, котрі спричиняють появу мультиколінеарності, нами було прийнято рішення залишити 5 із 9 факторних ознак. Підтвердженням відсутності мультиколінеарності в моделі є одержана кореляційна матриця, котра зображена на рисунку Ж.5 (Додаток Ж).

Таблиця 3.1 – Динаміка факторів впливу на прибуток страховиків України за період з 2013 по 2017 рр.

Рік/Показник	Прибуток страховиків, млн. грн.[28]	Розмір активів страховиків, млн. грн.[18]	Страхові резерви, млн. грн.[18]	Частка валових страхових премій у ВВП, % [28]	Власний капітал страховиків, млн. грн.[33]	Рівень чистих виплат, % [18]	Валютний курс, грн/дол. [19]	Облікова ставка, % [28]	Рівень рентабельності підприємств, % [31]	Прямі іноземні інвестиції (% від ВВП) [2]
	У	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉
2001	802	2269,3	3007,4	0,37	1053,8	16,01	5	13	4,0	2,1
2002	940,2	4314,6	5329,4	1,97	3176,9	14,2	5	7	4,2	1,6
2003	1913,2	10457,4	9028,9	3,42	6919,8	11,6	5,32	8	4,3	2,8
2004	3175,2	20012,8	17543,4	5,63	11763,8	14,6	5,33	9	6,4	2,6
2005	3336,9	20920,1	12346,5	2,86	13641,2	26	5,33	10	7,0	9,1
2006	1954	23994,6	15296,1	2,54	17488,9	26,5	5,30	9	6,6	5,2
2007	2584,6	32213,0	12639,0	2,51	21070,6	31,4	5,05	8	6,8	7,1
2008	2564,7	41930,5	10904,1	2,53	26518,4	40,9	5,05	12	3,9	5,9
2009	-957,1	41970,1	10141,3	2,24	27978,7	50	5,85	10	3,3	4,1
2010	1235,4	45234,6	11371,8	2,13	28092,2	44,2	7,71	8	4,0	4,7
2011	4287,7	48122,7	11179,3	1,72	30579,5	26,2	7,98	8	5,9	4,4
2012	6049,6	56224,7	12577,6	1,53	35555,1	24,5	7,96	8	5,0	4,7
2013	5718,6	66387,2	14435,7	1,95	40207,6	21,2	8,24	7	3,9	2,5
2014	3215,0	70261,2	15828,0	1,68	41830,3	26,3	16,28	14	-4,1	0,6
2015	-452,7	60729,1	18376,3	1,50	34825,7	34	24,42	22	1,0	3,4
2016	689,2	56075,6	20936,7	1,47	28620,8	32,3	27,07	14	7,4	3,7
2017	234,7	57381,0	22864,4	1,45	27300,8	36	27,31	15	4,35	2,2

Підсумуємо, що після виключення факторних ознак, в подальших розрахунках, а саме для побудови кореляційно-регресійного аналізу, ми залишили наступні фактори: страхові резерви; частка валових страхових премій у ВВП; облікова ставка; рівень рентабельності підприємств; прямі іноземні інвестиції.

Тому після проведення всіх поступових дій в програмі Statistica нами були отримані результати, котрі наведені в табл. Ж.1 (Додаток Ж).

Статистична залежність характеризує залежність, коли при зміні однієї випадкової величини змінюється закон розподілу ймовірностей іншої [16].

Варто зауважити, що у створеній моделі три фактори здійснюють статистично значущий вплив на прибуток страховиків (страхові резерви, частка валових страхових премій у ВВП та прямі іноземні інвестиції), так як їх значення мають червоний колір, що відповідно до програми Statistica, означає статистичну залежність даних.

Крім того, відповідно до розрахунків значення критерію Фішера (F-крит.) вся модель також є статистично значимою. Близькість коефіцієнта кореляції до одиниці ($r=0,930$) свідчить про тісний лінійний зв'язок факторів і результуючого показника.

Також одним з головних етапів здійснення регресійного аналізу є перевірка якості побудованої моделі шляхом розрахунку різниці між реальним та змодельованим значенням Y . Така різниця повинна бути мінімальною.

З приводу розрахунку Y змодельованого, можемо уточнити, що даний показник знаходиться шляхом підстановки початкових значень факторних ознак в отримане рівняння типу:

$$Y=a+b_n x_n+\varepsilon, \quad (3.1)$$

де Y – досліджувана змінна; a – вільний член рівняння; b_n – параметр моделі; x_n – незалежні змінні; ε – випадкова складова регресійного рівняння.

Тому результати перевірки на якість побудованої моделі ми представили графічно на рисунку 3.1.

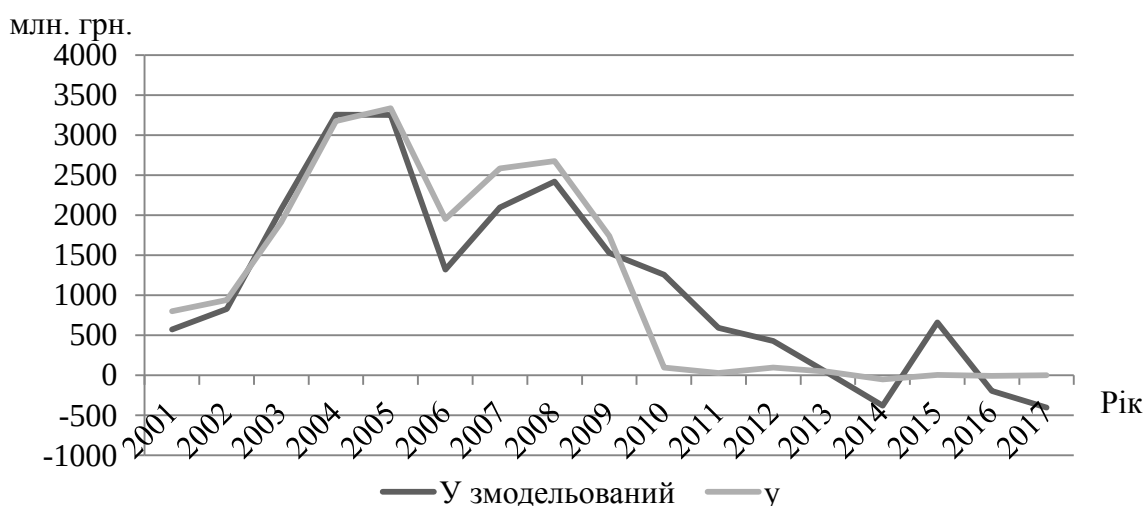

Рисунок 3.1 – Динаміка фактичного та змодельованого значення результативної ознаки, млн. грн.

Виходячи з наведеного рисунку (рис. 3.1) можемо сказати, що у результаті проведених розрахунків, змодельоване значення результативної ознаки, тобто загального прибутку страховиків України хоча і відрізняється від фактичного, але все ж таки до 2009 років майже в повній мірі співпадали. Починаючи з 2010 року різниця між розрахованим значенням та реальним, мала досить високу різницю, що дає змогу нам, стверджувати, про не в повній мірі достатню якість побудованої моделі.

У результаті проведених розрахунків нами було отримано наступну регресійну модель:

$$Y = 7249,59 - 0,43 \times X_2 + 0,84 \times X_3 + 0,24 \times X_7 - 0,07 \times X_8 + 0,55 \times X_9 \quad (3.2)$$

Отже, узагальнюючи подану вище інформацію, можемо стверджувати, що відповідно до отриманої моделі саме частка валових страхових премій у ВВП, обсяги страхових резервів і прямі іноземні інвестиції мають значний вплив на прибуток страховиків, а отже і на фінансову безпеку страхових компаній в цілому.

Якщо аналізувати саме регресійне рівняння, з приводу отриманих факторів, то можемо узагальнити:

- при збільшенні страхових резервів на 1 млн. грн., прибуток страхових організацій зменшиться на 43%;
- при збільшенні частки валових страхових премій у ВВП на 1 % загальний прибуток по страховому ринку збільшиться на 0,84 млн. грн.;
- при збільшенні облікової ставки на 1%, прибуток вітчизняних страховиків збільшиться на 0,24 млн. грн.;
- при збільшенні рівня рентабельності підприємств на 1%, прибуток вітчизняних страховиків зменшиться на 0,07 млн. грн.;
- при збільшенні прямих іноземних інвестицій на 1%, прибуток вітчизняних страховиків збільшиться на 0,55 млн. грн.

Також важливим моментом в процесі моделювання є прогнозування результативної ознаки. Тому нами було визначено прогнозні значення незалежних змінних за наступною формулою [26]:

$$y_{\text{прог}} = y_n \cdot \bar{T}_{zp}^t, \quad (3.3)$$

де $y_{\text{прог}}$ – прогнозне значення результативної ознаки; y_n – останнє спостереження в досліджуваному ряді даних; $\bar{T}_{zp}$ – середній темп зростання, розрахований за середньою геометричною; t – період прогнозування.

Тому провівши всі належні розрахунки, ми отримали прогнозне значення загального прибутку страховиків України на 2018 рік, котре становить 6991,35 млн. грн.

Виходячи з отриманого результату, можемо зробити висновок, щодо покращення фінансових результатів вітчизняних страхових компаній. Враховуючи той факт, що вже на кінець 2017 року прибуток страховиків України мав відмітку в 234,7 млн. грн., то прогнозне значення має позитивне значення, а саме 6991,35 млн. грн., можна зробити наступні висновки:

- ринок страхових послуг після двох економічних криз, а саме 2008 та 2014 років, постійно демонструє відновлення своєї діяльності;
- отримання прибутку страховими компаніями, забезпечує їм стабільну діяльність в найближчі роки існування, а отже ефективність від проведення страхової діяльності;
- наявність прибутку, як вже раніше зазначалося є одним з постулатів фінансової безпеки ринку, тому в нинішніх умовах ринок страхових послуг має більший рівень захищеності, а отже забезпечує і фінансову безпеку країни в цілому в порівнянні з минулими роками.

Спираючись на отримані результати регресійної моделі, можемо підсумувати, що з обраних для моделювання показників, найбільш впливовішими виявилися фактори як екзогенного, так і ендегенного впливу. До макроекономічних факторів впливу на загальний прибуток страхових організацій, згідно отриманої моделі, відноситься облікова ставка, рівень інфляції та прямі іноземні інвестиції. Внутрішніми, найбільш впливовими факторами, виявилися страхові резерви та частка страхових премій у ВВП.

Макроекономічні показники мають вплив не тільки на страховий ринок, а й на всі сфери економічної діяльності держави. Тому займатися покращенням даних показників, в першу чергу мають саме державні органи влади. З приводу внутрішніх показників, можемо узагальнити, що саме від ведення ефективної діяльності кожної страхової компанії, буде залежати загальний результат достатнього рівня прибутку, котрий в свою чергу забезпечить фінансовий стан вітчизняного страхового ринку. Адже пріоритетним завданням є збільшення фінансової безпеки страхового ринку.

ВИСНОВКИ

Основною умовою забезпечення сталого соціально-економічного розвитку країни та її економічної безпеки є формування та ефективне функціонування страхового ринку, що в свою чергу включає фінансову безпеку страхового ринку, яка в достатній мірі залежить саме від діяльності страховиків. Законодавче підґрунтя в сфері страхової діяльності в нашій країні, на наш погляд, є недостатнім, адже на разі не існує окремої методики, котра була би створена, саме для визначення рівня фінансової безпеки страхового ринку. В сучасних умовах зазначена проблематика оцінюється згідно методики розрахунку рівня економічної безпеки України. Розрахунки за методикою є трудомісткими, і тим більше, на наш погляд, перелік індикаторів безпеки страхового ринку є вузьким.

Здійснені нами розрахунки рівня фінансової безпеки страхового ринку показали, що в сучасних трансформаційних економічних процесах страховий ринок демонструє низький рівень фінансової безпеки, страхова галузь має мізерний вплив на загальний соціально-економічний стан країни. Досить низький відсоток населення звертається до страхових установ для укладання договорів зі страхування, тому ця галузь не акумулює достатніх обсягів коштів задля загального економічного розвитку.

Отже, незважаючи на номінальне зростання майже всіх головних факторів рівня розвитку страхового сектору, він залишається недостатнім за обсягами власного капіталу, статутних фондів, активів та страхових резервів. Страхові організації не акумулюють значний обсяг інвестиційних ресурсів, що в свою чергу закріплює, і так не досить позитивний стан економіки нашої держави. Тому, можна стверджувати, що вітчизняний страховий ринок як невід'ємна частина фінансового ринку, є слаборозвиненим порівняно із зарубіжними ринками.

Тому, виходячи з цього, ми вирішили запропонувати своє бачення у вдосконаленні фінансової безпеки страхового ринку. Нами була розроблена

модель оптимізації фінансової безпеки страхового сектору економіки. За допомогою економіко-математичного моделювання ми створили кореляційно-регресійний аналіз впливу факторів макро- та мікро- рівня на загальний прибуток страхових організацій, як головний постулат забезпечення фінансової безпеки страхового ринку. Який підтвердив, що наразі страховий ринок має досить низький рівень фінансової безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Official Journal of the European Communities [Електронний ресурс] ISSN 0378-6978L 228 Volume 1616 August 1973 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A31973L0239>
2. The World Bank [Електронний ресурс] : Офіційний сайт. – Режим доступу: <https://data.worldbank.org/indicator>. – 10.01.2019. – Назва з екрана.
3. TIBCO Statistica [Електронний ресурс] / Офіційний сайт. – Режим доступу: <https://www.tibco.com/products/tibco-statistica>. – 10.01.2019. – Назва з екрана.
4. Альошин В. Проблеми та перспективи розвитку страхового ринку в контексті нової редакції Закону України «Про страхування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ufin.com.ua/analit-mat/strah_rynok/029.htm. – 10.01.2019. – Назва з екрана.
5. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні : методологія оцінки та механізм забезпечення: монографія / О. І. Барановський. – К. : Київський національний торгово-економічний університет, 2004. – 759 с.
6. Бахрушин В. Є. Методи аналізу даних : навчальний посібник для студентів [Електронний ресурс] / В. Є. Бахрушин. – Запоріжжя : КПУ, 2011. – 268 с. – Режим доступу: <http://kist.ntu.edu.ua/textPhD/metDataManing.pdf>. – 10.01.2019. – Назва з екрана.
7. Боровикова В. П. Популярное введение в современный анализ данных в системе STATISTICA [Електронний ресурс] / В. П. Боровикова. – М. : Горячая линия-Телеком, 2013. – 288 с. – Режим доступу: <http://www.analitika.kz/images/aa1234.pdf>. – 10.01.2019. – Назва з екрана.
8. Виговська В. В. Безпека страхового ринку та стратегія її забезпечення [Електронний ресурс] : дис. д-ра екон. наук : 08.00.08 Чернігів, 2016. – 450 с. – Режим доступу: http://stu.cn.ua/media/files/pdf/dis/aref_vigov.pdf. – 10.01.2019. – Назва з екрана.

9. Внукова Н. М. Адаптація вимог Solvency II до умов функціонування страхового ринку України [Електронний ресурс] / В. М. Внукова, С. А. Ачкасова, І. В. Скорик // Фінанси України. – 2013. – № 9. – С. 76-82. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2013_9_8. – 10.01.2019. – Назва з екрана.
10. Гладчук О. М. Фінансова безпека сучасного страхового ринку України [Електронний ресурс] / О. М. Гладчук // Ефективна економіка. – 2014. – № 4. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2931>. – 10.01.2019. – Назва з екрана.
11. Горбач Л. М. Страхова справа : навчальний посібник / Л. М. Горбач – 2-ге вид. – К. : Кондор, 2003. – 252 с.
12. Деркач О. М. Фактори впливу на стан фінансової безпеки страхового ринку [Електронний ресурс] / О. М. Деркач // БІЗНЕСІНФОРМ. – 2012. – № 6. – С. 187-190. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2012_6_52. – 10.01.2019. – Назва з екрана.
13. Єрмошенко А. М. Визначення поняття фінансової безпеки страховика та її категорії / А. М. Єрмошенко // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 4. – С. 46-52.
14. Єрмошенко М. М. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство : наук. моногр. [Електронний ресурс] / М. М. Єрмошенко, К. С. Горячева. – К. : Національна академія управління, 2010. – 232 с. – Режим доступу: <https://nam.kiev.ua/files/publications/978-966-8406-52-2-monog.pdf>. – 10.01.2019. – Назва з екрана.
15. Калантай А. М. Роль і місце фінансової безпеки в контексті національних інтересів [Електронний ресурс] / А. М. Калантай // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – Ірпінь, 2012. – С.144-155. – Режим доступу: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/58502/6/Kalantai_Finansova_bezpeka.pdf. – 10.01.2019. – Назва з екрана.

16. Козьменко О. В. Економіко-математичні методи та моделі (економетрика) : навчальний посібник [Електронний ресурс] / О. В. Козьменко, О. В. Кузьменко. – Суми : Університетська книга, 2014. – 406 с. – Режим доступу:
https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/53231/7/Kozmenko_Ekonomiko_matematychni_metody.pdf. – 10.01.2019. – Назва з екрана.
17. Кравчук Н. Я. Фінансова безпека держави : реальність і доцільність в умовах глобалізації / Н. Я. Кравчук // Вісник Тернопільської академії народного господарства. – 2000. – Вип. 9. – С. 121-126.
18. Ліга страхових організацій України [Електронний ресурс] : Офіційний сайт. – Режим доступу: <http://uainsur.com/stats/non-life/>. – 10.01.2019. – Назва з екрана.
19. Національний банк України [Електронний ресурс] : Офіційний сайт. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua>. – 10.01.2019. – Назва з екрана.
20. Нікіфоров П. О. Сутність та значення фінансової безпеки страхової компанії / П. О. Нікіфоров, С. С. Кучерівська // Фінанси України. – 2009. – № 5. – С. 86-89.
21. Панков Ю. В. Региональные особенности страховой культуры и финансовая безопасность страховщика [Електронний ресурс] / Ю. В. Панков. – Режим доступу : <http://zhurnal.lib.ru>. – 10.01.2019. – Назва з екрана.
22. Папка О. С. Теоретичні аспекти фінансової безпеки страхових корпорацій [Електронний ресурс] / О. С. Папка // Проблеми розвитку підприємства: наукові записки. – 2011. – № 3 (36). – С. 109-112. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_2011_3_16. – 10.01.2019. – Назва з екрана.
23. Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства економіки України від 02.03.2007 № 60 / Законодавство України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0060665-07>. – 10.01.2019. – Назва з екрана.

24. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277 / Законодавство України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13>. – 10.01.2019. – Назва з екрана.
25. Про затвердження Порядку створення та використання гарантійного фонду у вигляді коштів для забезпечення виконання зобов'язань за правочинами щодо цінних паперів та інших фінансових інструментів [Електронний ресурс] : Постанова Правління Національного банку України від 15.07.2013 № 277 / Законодавство України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1315-13/sp:max15>. – 10.01.2019. – Назва з екрана.
26. Про затвердження Рекомендацій щодо аналізу діяльності страховиків [Електронний ресурс] : Розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 17.03.2005 р. № 3755 / Законодавство України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v3755486-05>. – 10.01.2019. – Назва з екрана.
27. Про початок і ведення діяльності у сфері страхування і перестрахування (Solvency II) [Електронний ресурс] : Директива 2009/138/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 25.11.2009. – Режим доступу : <http://nfp.gov.ua/content/direktivi-es.html>. – 10.01.2019. – Назва з екрана.
28. Річний звіт за 2013-2017 рр. [Електронний ресурс] : Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг / Офіційний сайт. – Режим доступу: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Richni-zvity-Natskomfinposluh.html>. – 10.01.2019. – Назва з екрана.
29. Ромащенко О. В. Планування і прогнозування фінансової діяльності страхових компаній на основі економіко-математичного моделювання / О. В. Ромащенко // Ринок цінних паперів. – 2010. – № 4. – С. 87-96.

30. Рубан О. О. Фінансова безпека страхової компанії як інтегральна характеристика фінансового стану / О. О. Рубан // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник наукових праць. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2011. – Вип. 33. – С. 330-337.
31. Статистичний щорічник України [Електронний ресурс] : Офіційний сайт. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ1_u.htm. – 10.01.2019. – Назва з екрана.
32. Ткаченко Н. В. Роль стійкості регіональної мережі та ділової репутації у забезпеченні фінансової безпеки страхової компанії [Електронний ресурс] / Н. В. Ткаченко // Науковий вісник Львівського національного державного університету внутрішніх справ. Серія Економіка. – 2011. – № 1. – С. 155-163. – Режим доступу: http://www2.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvse/01_2011/11tnvbsk.pdf – 10.01.2019. – Назва з екрана.
33. Фориншурер [Електронний ресурс] / Офіційний сайт. – Режим доступу: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife/17/12/1>. – 10.01.2019. – Назва з екрана.
34. Юхименко В. М. Страховий ринок України в контексті впровадження вимог Solvency II [Електронний ресурс] / В. М. Юхименко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2017. – Випуск 12. – С. 190-193. – Режим доступу: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/12_2_2017ua/43.pdf. – 10.01.2019. – Назва з екрана.

ДОДАТОК А

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ НАУКОВИХ ПІДХОДІВ ЩОДО ТРАКТУВАННЯ КАТЕГОРІЇ «ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА СТРАХОВОГО РИНКУ»

Таблиця А.1 – Підходи до трактування сутності категорії «фінансова безпека страхового ринку»

Методика (підхід)	Визначення поняття
Методика 2007-го року [23]	Це такий рівень забезпеченості страхових компаній фінансовими ресурсами, який би дав їм змогу в разі потреби відшкодувати обумовлені в договорах страхування збитки їх клієнтів і забезпечити ефективне функціонування
Методика 2013-го року [24]	Це рівень розвитку фондового та страхового ринків, що дає змогу повною мірою задовольняти потреби суспільства в зазначених фінансових інструментах та послугах
Барановський О. І. [5]	Це складова фінансової безпеки, котра відображає рівень розвитку страхового ринку, що дозволяє задовольнити потреби населення у страхових послугах
Деркач О. М. [12]	Це комплекс взаємопов'язаних факторів, які визначають стан його функціонування, результативність діяльності страхових компаній і перспективи розвитку ринку в цілому
Панков Ю. В. [21]	Це такий стан фінансів страхової компанії, за якого показники, що його характеризують, не перевищують припустимих меж, забезпечуючи не тільки нормативне, але й ефективне і доцільне функціонування страховика
Виговська В. В. [8]	Це стійкий у часі та просторі стан страхового ринку, що характеризується здатністю протидіяти загрозам внутрішнього і зовнішнього середовища та забезпечує страхове відтворення
Єрмошенко М. М. [14]	Це становлення надійного ринку страхових послуг, спроможного ефективно захищати майнові права та інтереси населення і господарюючих суб'єктів, суттєво впливати на реструктуризацію економіки і забезпечувати її зростання
Гладчук О. М. [10]	Це створена ефективна система захисту населення, держави та інших суб'єктів господарювання від зовнішніх та внутрішніх загроз і виступає засобом економічного розвитку
Власне визначення	Це складова фінансової безпеки, яка є збалансованою, стійкою до внутрішніх та зовнішніх загроз, виконує свої зобов'язання щодо задоволення потреб населення у страхових послугах та забезпечує соціально-економічний розвиток

ДОДАТОК Б

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ НАУКОВИХ ПІДХОДІВ ЩОДО ТРАКТУВАННЯ КАТЕГОРІЇ «ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ» ТА ЕЛЕМЕНТІВ ВПЛИВУ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ СТРАХОВИКІВ

Таблиця Б.1 – Підходи до трактування сутності категорії «фінансова безпека страхової компанії»

Методика (підхід)	Визначення поняття
Нікіфоров П. О. [20]	Це здатність компанії виважено і оптимально підходити до використання і управління своїми фінансовими ресурсами, здійснювати їх чіткий контроль, оперативно реагувати на будь – які загрози, внутрішні чи зовнішні, з метою їх мінімізації або уникнення без шкоди для загальної діяльності
Рубан О. О. [30]	Це інтегральна характеристика успішного функціонування страхової компанії, яка ґрунтується на ліквідності, платоспроможності, фінансовій стійкості та характеризує фінансовий стан страховика у довгостроковій перспективі
Ткаченко Н. В. [32]	Це забезпеченість фінансовими ресурсами і достатній рівень організації фінансового менеджменту страхової компанії.
Єрмошенко А. М. [13]	Це такий стан його фінансів, що характеризується збалансованістю системи фінансових показників та інструментів, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз, дозволяє їй своєчасно та у повному обсязі виконувати взяті на себе зобов'язання, а також забезпечує ефективний розвиток страхової компанії
Кучерівська С. С. [20]	Це компанія, яка виважено і оптимально підходить до використання і управління своїми фінансовими ресурсами, здійснює чіткий їх контроль, оперативно реагує на будь-які загрози, внутрішні чи зовнішні, з метою їх мінімізації або уникнення без шкоди для загальної діяльності
Виговська В. В. [8]	Це стан, при якому нейтралізуються критичні загрози, що зумовлюють нестабільність функціонування страхової компанії та уповільнюють її розвиток
Папка О. С. [22]	Це стан функціонування, при якому є доступ до фінансових ресурсів і ринків, забезпечує себе та страхувальника певним рівнем захисту від внутрішніх і зовнішніх фінансових загроз і належною ефективністю фінансових показників, володіє здатністю до капіталізації й розвитку в майбутньому, завдяки чому має змогу в повному обсязі виконати свої зобов'язання перед страхувальниками, державою й іншими фізичними особами щодо виплати страхових відшкодувань, внесення необхідних платежів до бюджету, розміщення коштів страхових резервів і здійснення інших фінансових операцій, що характеризуються ймовірністю, величиною втрат капіталу, платоспроможності, ліквідності, рентабельності, недоотримання доходів і прибутків у майбутньому в умовах невизначеності та ризику страхової діяльності.

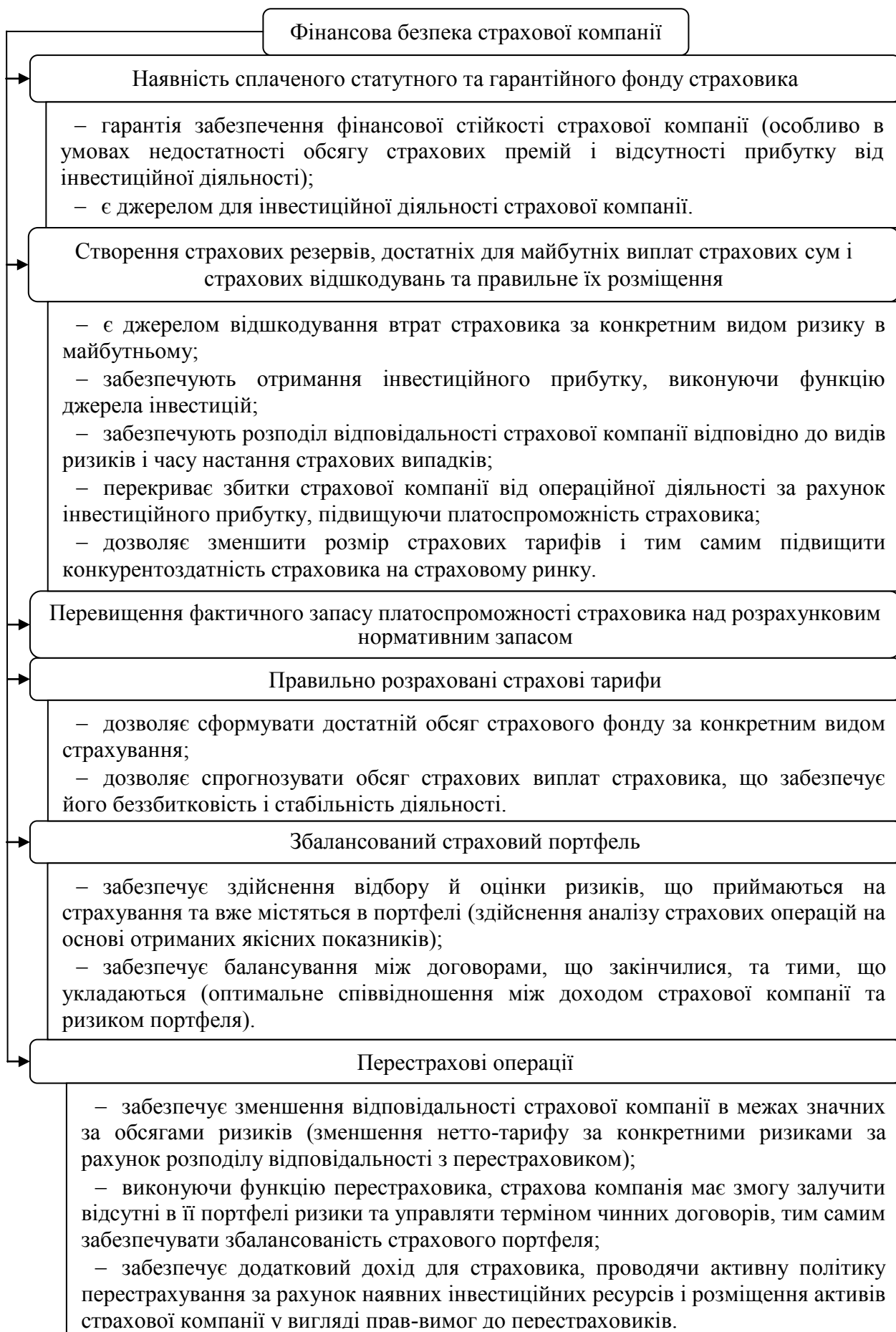

Рисунок Б.1 – Елементи впливу на фінансову безпеку страховика

ДОДАТОК В

МЕТОДИКИ ОЦІНКИ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СТРАХОВИКІВ

Таблиця В.1 – Сутність та порогові значення індикаторів фінансової безпеки страхового ринку [24], [23]

Методика	Показники	Сутність	Порогове значення
Методика 2007-го року	Показник проникнення страхування, %	Це співвідношення обсягу страхових премій та ВВП. Це найбільш важливий показник, що дає оцінку впливу страхування на соціально-економічний розвиток країни	8-12
	Показник «щільності страхування», дол. США	Це сума страхових премій у розрахунку на душу населення. Цей показник свідчить про рівень споживання страхових послуг у країні	Не менше 140
	Частка довгострокового страхування в загальному обсязі зібраних страхових премій, %	Показник дає можливість зробити висновки про рівень соціальної захищеності населення	Не менше 30
	Рівень страхових виплат, %	Це співвідношення страхових виплат до суми отриманих премій. Рівень страхових виплат є показником, що впливає на довіру споживачів до страхових продуктів, які пропонуються на ринку	Не менше 30
	Частка премій, що належать перестраховикам-нерезидентам, %	Показник відображає питому вагу страхових премій по ризиках, що передані в перестраховування нерезидентам	Не більше 25
	Частка сукупного обсягу статутних капіталів страхових компаній, що належать нерезидентам у загальному їх обсязі, %	Показник дає можливість зробити висновки про частку страховиків-нерезидентів на вітчизняному страховому ринку	Не більше 30
Методика 2013-го року	Рівень проникнення страхування, %	Це співвідношення обсягу страхових премій та ВВП. Це найбільш важливий показник, що дає оцінку впливу страхування на соціально-економічний розвиток країни	1-8
	Частка надходжень страхових премій трьох найбільших страхових компаній у загальному обсязі надходжень страхових премій (крім страхування життя), %	Показник дає можливість оцінити рівень монополізації страхового ринку	10

ДОДАТОК Г

ВИМОГИ SOLVENCY II ДО ОЦІНКИ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ СТРАХОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Таблиця Г.1 – Структура стандартної формули розрахунку необхідного платоспроможного капіталу згідно вимог Solvency II [9]

Показник	Формула	Характеристика
Необхідний платоспроможний капітал (SCR)	$SCR = BSCR + SCR_{or}$	сума коштів, здатна покрити збитки страхової компанії за умови реалізації всіх ризиків, котрі виникають у процесі її діяльності.
Базовий необхідний платоспроможний капітал (BSCR)	$BSCR = \sqrt{Corr_{ji} \cdot SCR_j \cdot SCR_i}$ де $Corr_{ji}$ – попарні коефіцієнти кореляції; i – рядки кореляційної матриці; j – колонки кореляційної матриці	
Необхідний платоспроможний капітал для покриття операційного ризику (SCR_{or})	$SCR_{or} = \min(0,3 \cdot BSCR; 0,03 \cdot p_{val})$, де P_{val} – обсяг валових страхових премій, тис. грн.	є сумою збитків, що можуть виникнути внаслідок неадекватних або помилкових внутрішніх процесів, дій персоналу, а також зовнішніх подій.
Необхідний платоспроможний капітал для покриття ризику страхування, іншого, ніж страхування життя та здоров'я (SCR_{nl})	$SCR_{nl} = 3 \cdot \sigma \cdot V$, де σ – комбінований показник середньокв. відхилення; V – сума чистих страхових премій і резервів зі страхування, іншого, ніж страхування життя та здоров'я, тис. грн	показує можливі збитки страхової компанії за зобов'язаннями зі страхування, іншого, ніж страхування життя та здоров'я.
Необхідний платоспроможний капітал для покриття ризику страхування здоров'я (SCR_{health})	$SCR_{health} = 3 \cdot \sigma \cdot V$, де V – сума чистих страхових премій та резервів зі страхування здоров'я, тис. грн	є сумою можливих втрат страхової компанії за зобов'язаннями зі страхування здоров'я.
Необхідний платоспроможний капітал для покриття ризику дефолту перестраховика (SCR_{def})	$SCR_{def} = k_\gamma \cdot \sqrt{1 - \omega} \cdot P_{per}$, де k_γ – критична точка розподілу Стюдента при заданій надійності γ ; P_{per} – сума премій, передана перестраховикам, тис. грн; ω – бал, що відповідає рейтингу перестраховика.	відображає можливі втрати через його несподіване банкрутство або погіршення платоспроможності на наступних дванадцять місяців.
Необхідний платоспроможний капітал для покриття ринкового ризику (SCR_{mkt})	$SCR_{mkt} = k_\gamma \cdot \sqrt{A_j^2 \cdot \sigma_{(mkt)j}^2}$, де A_j – балансова вартість активу j -го типу, тис. грн; $\sigma_{(mkt)j}$ – середньоквадратичне відхилення за j -им активом	це сума втрат страхової компанії в разі змін ринкової кон'юнктури. У такому випадку аналізується структура активів і зобов'язань страхової компанії.

ДОДАТОК Г

ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТІ НЕБАНКІВСЬКИХ

ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ КРАЇНИ

Таблиця Г.1 – Основні показники діяльності небанківських фінансових установ України за останні періоди

Показники	Рік		абсолютний приріст	темп зростання, %	темпи приросту, %
	2015	2017			
Страхові компанії					
Кількість страхових компаній	361	294	-67	81,44	-18,56
Загальні активи, млн. грн.	60729,1	57381	-3348,1	94,49	-5,51
Страхові резерви, млн. грн.	18376,3	22864,4	4488,1	124,42	24,42
Валові страхові премії, млн. грн.	29736	43431,8	13695,8	146,06	46,06
Валові страхові виплати, млн. грн.	8100,5	10536,8	2436,3	130,08	30,08
Недержавні пенсійні фонди					
Кількість учасників за укладеними пенсійними контрактами, тис. осіб	836,7	840,8	4,1	100,49	0,49
Кількість НПФ	72	64	-8	88,89	-11,11
Загальні активи НПФ, млн. грн.	1980	2465,6	485,6	124,53	24,53
Пенсійні внески, млн. грн. у т.ч.	1886,8	1897,3	10,5	100,56	0,56
від фізичних осіб	80,9	124,3	43,4	153,65	53,65
від юридичних осіб	1806,3	1772,3	-34	98,12	-1,88
Пенсійні виплати, млн.грн.	557,1	696,3	139,2	124,99	24,99
Ломбарди					
Загальні активи, млн.грн.	2218,6	3763,7	1545,1	169,64	69,64
Обсяг виданих під заставу майна кредитів, млн. грн.	12459,7	16389	3929,3	131,54	31,54
Кількість ломбардів	482	415	-67	86,10	-13,90

Продовження таблиці Г.1.

Показники	Рік		абсолютний приріст	темп зростання, %	темпи приросту, %
	2015	2017			
Кредитні спілки					
Кількість членів КС, тис. осіб	764,6	564,1	-200,5	73,78	-26,22
Кількість кредитних спілок	588	378	-210	64,29	-35,71
Загальні активи, млн. грн.	2064,3	2169,8	105,5	105,11	5,11
Обсяг виданих кредитів членам КС, млн. грн.	1792,7	1902,3	109,6	106,11	6,11
Обсяг залучених депозитів членів КС, млн. грн.	855,2	937	81,8	109,57	9,57
Фінансові компанії					
Кількість ФК	571	677	106	118,56	18,56
Загальні активи, млн. грн.	95825	107533,9	11708,9	112,22	12,22
Обсяг наданих послуг (вартість фінансового активу, що є предметом договорів)	68282,3	228165	159882,7	334,15	234,15

ДОДАТОК Д

АБСОЛЮТНІ ПОКАЗНИКИ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ТА

СФОРМОВАНИХ СТРАХОВИХ РЕЗЕРВІВ СТРАХОВИКІВ УКРАЇНИ

Таблиця Д.1 – Динаміка показників капіталізації вітчизняного страхового ринку за період з 2013 по 2017 рр., млн. грн. [28]

Показник	Рік				
	2013	2014	2015	2016	2017
Власний капітал	40207,6	41830,3	34825,7	28620,8	27300,8
Обсяг сплачених статутних капіталів	15232,5	15120,9	14474,8	12661,6	12831,3
Статутний капітал в середньому на одну страхову компанію	37,4	39,6	40,1	40,8	43,6
Сформовані страхові резерви	14435,7	15828,0	18376,3	20936,7	22864,4
Сумарний обсяг сплачених статутних фондів та сформованих страхових резервів	29668,2	30948,9	32851,1	33598,3	35695,7
Співвідношення страхових резервів та статутного капіталу	0,95	1,05	1,27	1,65	1,78
Активи	66387,5	70261,2	60729,1	56075,6	57381,0
Гарантійний фонд	6555,1	6000	7770,3	8456,1	6909,9

ДОДАТОК Е

РЕЙТИНГ СТРАХОВИКІВ УКРАЇНИ В РОЗРІЗІ РІЗНИХ ПОКАЗНИКІВ

Таблиця Е.1 – Рейтинг страхових компаній за різними показниками [33]

Рейтинг страхо- вих компаній	по виплатам	по валовим преміям	по прямому страхуванню	по резервам	по активам	по розміру капіталу	по гарантійному фонду	по нерозподіленому прибутку	по страхуванню фізичних осіб	по страхуванню юридичних осіб
1	АХА Страхування	Уніка	Уніка	Уніка	Уніка	Креміль	Креміль	Креміль	АХА Страхування	Уніка
2	Уніка	Креміль	АХА Страхування	АХА Страхування	Креміль	Альянс	Альянс	Кредо	Кредо	Арсенал страхування
3	PZU Україна	АХА Страхування	Арсенал страхування	PZU Україна	АХА Страхування	Інго Україна	ОМЕГА	СГ ТАС	СГ ТАС	Інго Україна
4	Інго Україна	Арсенал страхування	PZU Україна	Інго Україна	Інго Україна	АХА Страхування	СГ ТАС	Уніка	Уніка	АХА Страхування
5	СГ ТАС	PZU Україна	СГ ТАС	СГ ТАС	PZU Україна	ОМЕГА	Кредо	ТЕКОМ	PZU Україна	PZU Україна
6	Провід-на	СГ ТАС	Інго Україна	Арсенал страхування	Альянс	СГ ТАС	PZU Україна	Інго Україна	Арсенал страхування	Універсальна
7	Українська страхова група	Інго Україна	Українська страхова група	Українська страхова група	Арсенал страхування	Уніка	АХА Страхування	АХА Страхування	ОРАНТА	Альянс

Продовження таблиці Е.1.

Рейтинг страхо- вих компаній	по виплатам	по валовим преміям	по прямому страхуванню	по резервам	по активам	по розміру капіталу	по гарантійному фонду	по нерозподіленому прибутку	по страхуванню фізичних осіб	по страхуванню юридичних осіб
8	Арсенал страхування	Українська страхова група	Кредо	ОРАНТА	СГ ТАС	Кредо	Уніка	Колоннейд Україна	Альфа страхування	Українська страхова група
9	АСКА	Кредо	Провідна	АСКА	Українська страхова група	Арсенал страхування	Інго Україна	UPSK	ВУСО	Провідна
10	Княжа	Провідна	Універсальна	Княжа	Універсальна	PZU Україна	Арсенал страхування	Арсенал страхування	Княжа	АСКА

ДОДАТОК Є

ІНДИКАТОРИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СТРАХОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

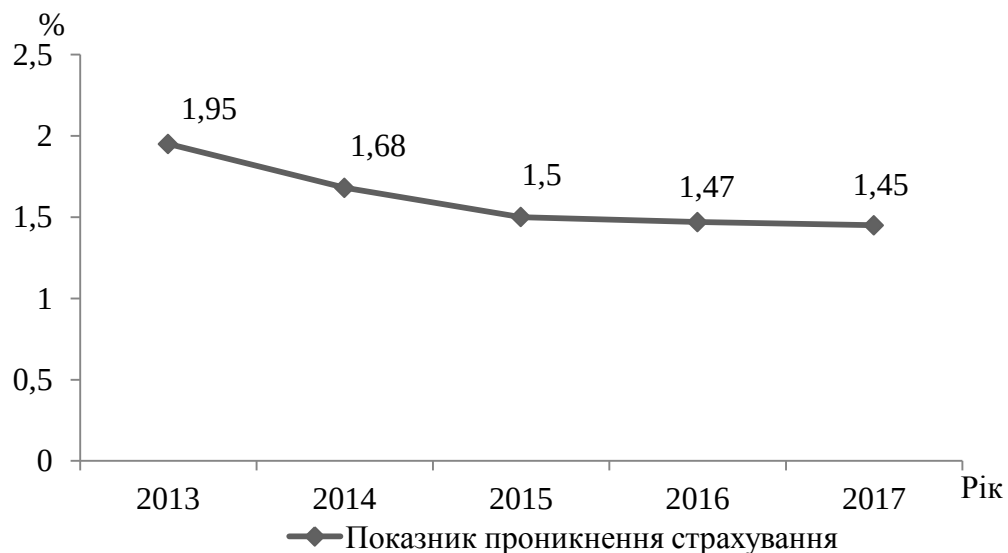

Рисунок Є.1 – Динаміка показника проникнення страхування за період з 2013 по 2017 рр.

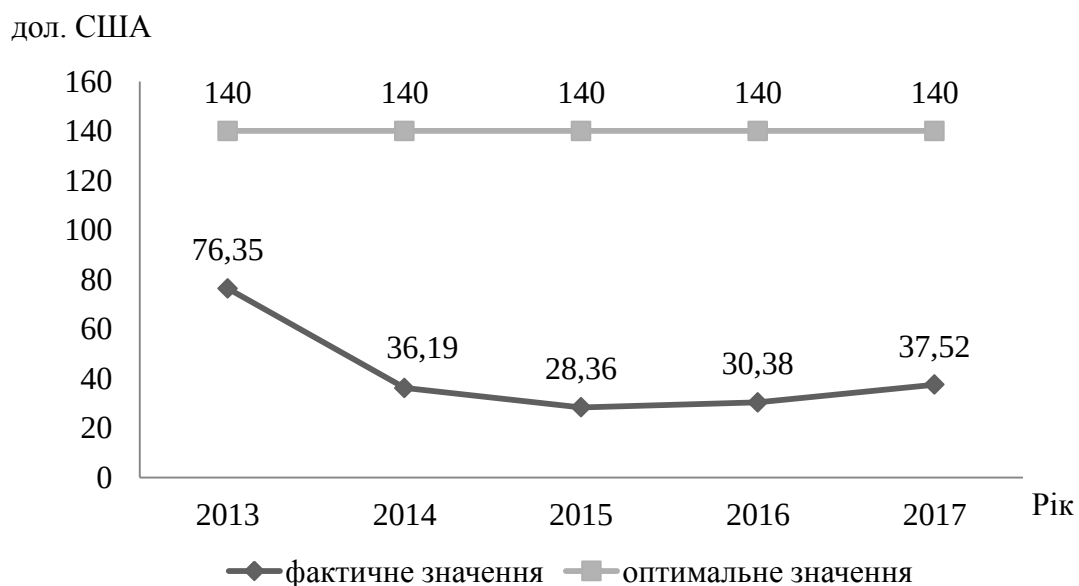

Рисунок Є.2 – Динаміка показника «щільності страхування», дол. США за період з 2013 по 2017 рр.

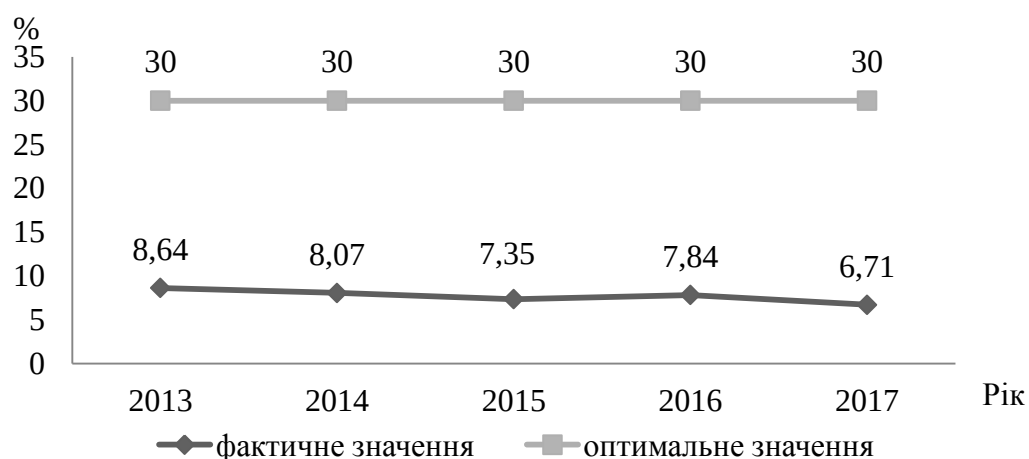

Рисунок Є.3 – Динаміка частки довгострокового страхування в загальному обсязі зібраних премій за період з 2013 по 2017 рр., %

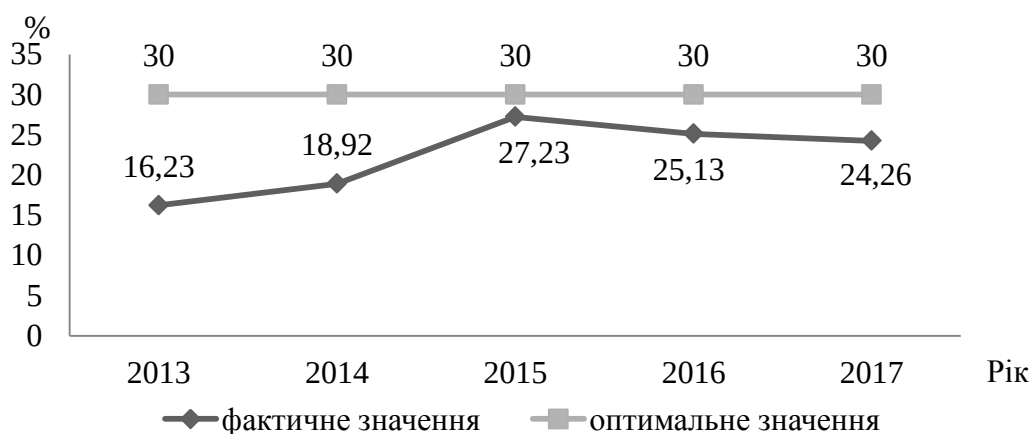

Рисунок Є.4 – Динаміка рівня страхових виплат за період з 2013 по 2017 рр., %

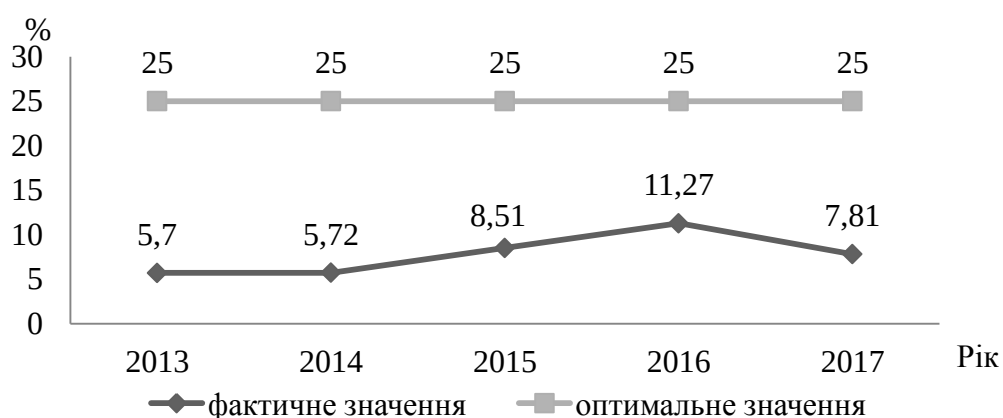

Рисунок Є.5 – Динаміка частки премій, що належать перестраховикам-нерезидентам за період з 2013 по 2017 рр., %

ДОДАТОК Ж

ПРОВЕДЕННЯ КОРЕЛЯЦІЙНО-РЕГРЕСІЙНОГО АНАЛІЗУ В ПРОГРАМІ STATISTICA

Рисунок Ж.1 – Схема розробки структури кореляційно-регресійної моделі

Рік	Прибуток страхових компаній України, млн. грн.	Заг. розмір активів СК, млн. грн.	Страхові резерви, млн. грн.	Частка валових страхових премій у ВВП, %	Рівень рентабельності підприємств, %	Валютний курс, грн/дол.	Облікова ставка, %	Рівень чистих виплат, %	Прямі іноземні інвестиції (% від ВВП), %	Власний капітал, млн. грн.
2001	802	2269,3	3,48	0,37	-0,65	5	13	16,01	2,1	1053,8
2002	940,2	4314,6	3,73	1,97	-0,49	5	7	14,2	1,6	3176,9
2003	1913,2	10457,4	3,96	3,42	-0,40	5,32	8	11,6	2,8	6919,8
2004	3175,2	20012,8	4,24	5,63	0,99	5,33	9	14,6	2,6	11763,8
2005	3336,9	20920,1	4,09	2,86	0,75	5,33	10	26	9,1	13641,2
2006	1954	23994,6	4,18	2,54	0,95	5,30	9	26,5	5,2	17488,9
2007	2584,6	32213,0	4,10	2,51	0,87	5,05	8	31,4	7,1	21070,6
2008	2564,7	41930,5	4,04	2,53	-0,73	5,05	12	40,9	5,9	26518,4
2009	-957,1	41970,1	4,01	2,24	-0,99	5,85	10	50	4,1	27978,7
2010	1235,4	45234,6	4,06	2,13	-0,65	7,71	8	44,2	4,7	28092,2
2011	4287,7	48122,7	4,05	1,72	0,93	7,98	8	26,2	4,4	30579,5
2012	6049,6	56224,7	4,10	1,53	0,28	7,96	8	24,5	4,7	35555,1
2013	5718,6	66387,2	4,16	1,95	-0,73	8,24	7	21,2	2,5	40207,6
2014	3215	70261,2	4,20	1,68	-0,57	16,28	14	26,3	0,6	41830,3
2015	-452,7	60729,1	4,26	1,5	0,54	24,42	22	34	3,4	34825,7
2016	689,2	56075,6	4,32	1,47	0,44	27,07	14	32,3	3,7	28620,8
2017	234,7	57381,0	4,36	1,45	-0,35	27,31	15	36	2,2	27300,8

Рисунок Ж.2 – Вхідні дані для проведення кореляційно – регресійного аналізу

Переменная	Корреляції (дані)									
	Заг. розмір активів, млн. грн.	Страхові резерви, млн. грн.	Частка валових страхових премій у ВВП, %	Рівень рентабельності підприємств, %	Валютний курс грн/дол	Облікова ставка, %	Рівень чистих виплат, %	Прямі іноземні інвестиції (% від ВВП)	Власний капітал, млн. грн.	Прибуток страхових компаній, млн. грн.
Заг. розмір активів, млн. грн.	1,000000	0,687887	-0,317522	-0,083248	0,505748	0,372572	0,505045	-0,122314	0,910142	-0,604212
Страхові резерви, млн. грн.	0,687887	1,000000	0,261496	0,394759	0,560955	0,305220	0,343763	0,115651	0,501724	-0,104007
Частка валових страхових премій у ВВП, %	-0,317522	0,261496	1,000000	0,336569	-0,354206	-0,340852	-0,233097	0,168551	-0,451092	0,713922
Рівень рентабельності підприємств, %	-0,083248	0,394759	0,336569	1,000000	0,021274	-0,001461	-0,223841	0,450287	-0,150423	0,284620
Валютний курс грн/дол	0,505748	0,560955	-0,354206	0,021274	1,000000	0,535373	0,275909	-0,240418	0,505920	-0,523174
Облікова ставка, %	0,372572	0,305220	-0,340852	-0,001461	0,535373	1,000000	0,298966	-0,219041	0,372582	-0,293556
Рівень чистих виплат, %	0,505045	0,343763	-0,233097	-0,223841	0,275909	0,298966	1,000000	0,336792	0,641983	-0,107463
Прямі іноземні інвестиції (% від ВВП)	-0,122314	0,115651	0,168551	0,450287	-0,240418	-0,219041	0,336792	1,000000	-0,054558	0,560745
Власний капітал, млн. грн.	0,910142	0,501724	-0,451092	-0,150423	0,505920	0,372582	0,641983	-0,054558	1,000000	-0,633064
Прибуток страхових компаній, млн. грн.	-0,604212	-0,104007	0,713922	0,284620	-0,523174	-0,293556	-0,107463	0,560745	-0,633064	1,000000

Рисунок Ж.3 – Кореляційна матриця

Переменная	Кореляції (дані)					
	Страхові резерви, млн. грн.	Рівень рентабельності підприємств, %	Облікова ставка, %	Прямі іноземні інвестиції (% від ВВП)	Частка валових страхових премій у ВВП, %	Прибуток страхових компаній, млн. грн.
Страхові резерви, млн. грн.	1,000000	0,394759	0,305220	0,115651	0,261496	-0,104007
Рівень рентабельності підприємств, %	0,394759	1,000000	-0,001461	0,450287	0,336569	0,284620
Облікова ставка, %	0,305220	-0,001461	1,000000	-0,219041	-0,340852	-0,293556
Прямі іноземні інвестиції (% від ВВП)	0,115651	0,450287	-0,219041	1,000000	0,168551	0,560745
Частка валових страхових премій у ВВП, %	0,261496	0,336569	-0,340852	0,168551	1,000000	0,713922
Прибуток страхових компаній, млн. грн.	-0,104007	0,284620	-0,293556	0,560745	0,713922	1,000000

Рисунок Ж.4 – Підсумкова кореляційна матриця

Змінна	x2	X8	X7	X9	X3	y
x2	1	0,39	0,30	0,11	0,26	-0,10
X8	0,39	1	0,00	0,45	0,33	0,28
X7	0,30	-0,00	1	-0,21	-0,34	-0,29
X9	0,11	0,45	-0,21	1	0,16	0,56
X3	0,26	0,33	-0,34	0,16	1	0,71
y	-0,10	0,28	-0,29	0,56	0,71	1

Рисунок Ж.5 – Кореляційна матриця з вирахуванням факторів, котрі спричиняють мультиколінеарність

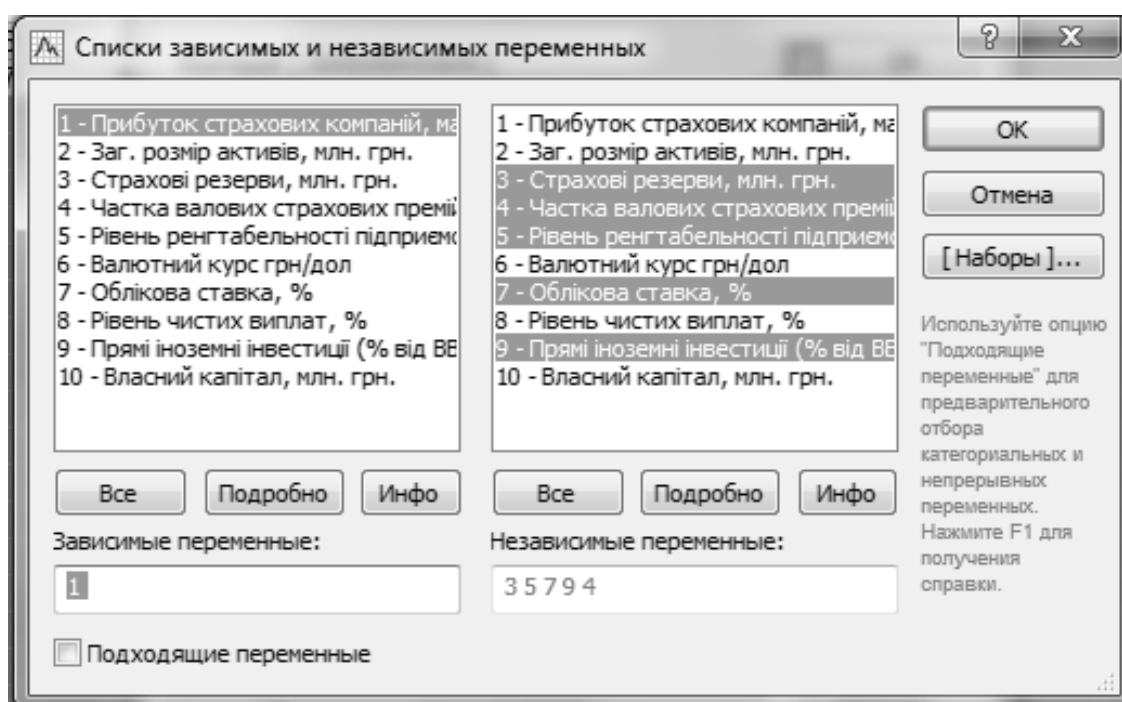

Рисунок Ж.6 – Визначення вхідних змінних для моделі

N=17	Итоги регрессии для зависимой переменной: Прибуток страх					
	R= ,93064043 R2= ,86609161 Скоррект. R2= ,80522417 F(5,11)=14,229 p<,00017 Станд. ошибка оценки: 552,71					
	БЕТА	Ст.Ош. БЕТА	В	Ст.Ош. В	t(11)	p-знач.
Св.член			7249,59	2972,485	2,43890	0,032887
Страхові резерви, млн. грн.	-0,434294	0,133823	-2527,19	778,730	-3,24527	0,007800
Рівень рентабельності підприємств, %	-0,079751	0,137998	-138,06	238,893	-0,57792	0,574959
Облікова ставка, %	0,249397	0,134418	78,38	42,245	1,85538	0,090515
Прямі іноземні інвестиції (% від ВВП	0,559067	0,127865	330,08	75,493	4,37231	0,001113
Частка валових страхових премій у ВВП, %	0,845106	0,132431	942,14	147,637	6,38148	0,000052

Рисунок Ж.7 – Результати регресійного аналізу

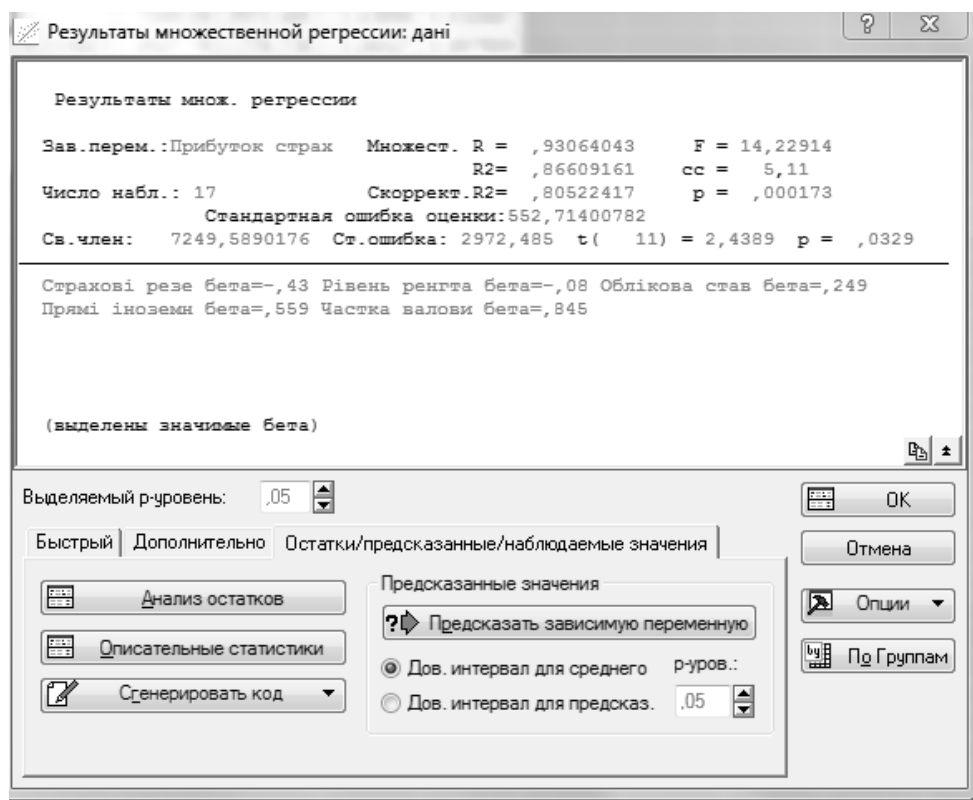

Рисунок Ж.8 – Обрання прогнозування залежної змінної

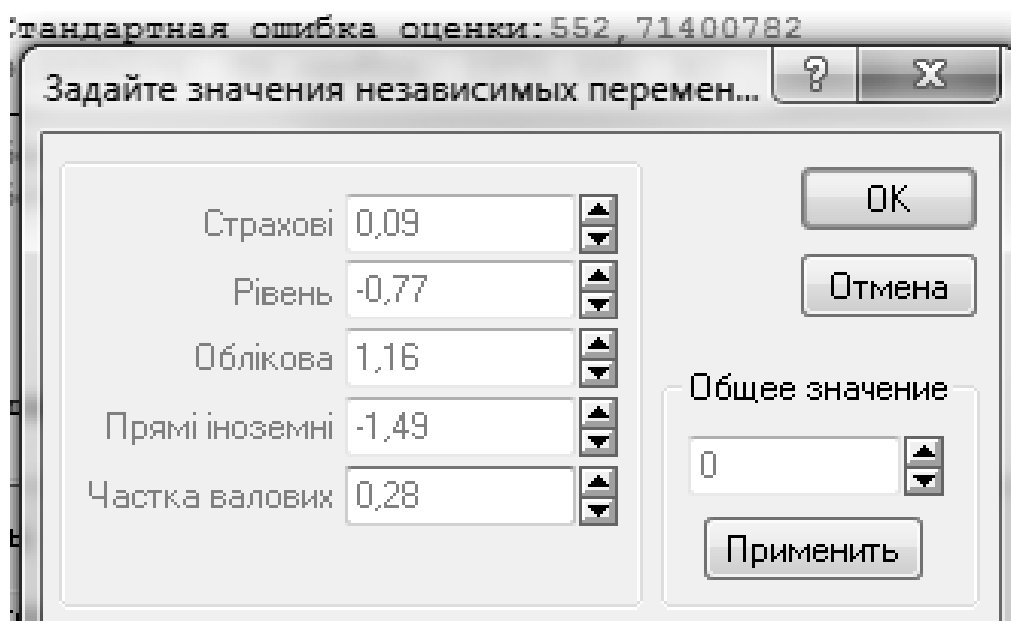

Рисунок Ж.9 – Визначення прогнозованих факторних змінних

Переменная	Предск.значения для (дані) перемен.: Прибуток страхових компаній, малн. грн.				
	В-Весы	Значение	В-Весы * знач.		
Страхові резерви, млн. грн.	-2527,19	0,09000	-227,45		
Рівень рентабельності підприємств, %	-138,06	-0,77000	106,31		
Облікова ставка, %	78,38	1,16000	90,92		
Прямі іноземні інвестиції (% від ВВП	330,08	-1,49000	-491,82		
Частка валових страхових премій у ВВП, %	942,14	0,28000	263,80		
Св.член			7249,59		
Предсказанные			6991,35		
-95,0%ИС			671,71		
+95,0%ИС			13310,99		

Рисунок Ж.10 – Результати прогнозу залежної змінної

Таблиця Ж.1 – Отримані результати кореляційно – регресійного аналізу

Незалежна змінна	Параметр рівняння регресії	t-критерій
X_0	7249,59	2,43890
X_2	-2527,19	-3,24527
X_8	-138,06	-0,57792
X_7	78,38	1,85538
X_9	330,08	4,37231
X_3	942,14	6,38148
$R^2 = 0,86$		
F-критерій (5,11) = 14,229		